

Povezanost bavljenja debatom i političke participacije: medijacijski učinak političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata kod učenika srednjih škola

---

Krpanec, Eta

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:872507>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**POVEZANOST BAVLJENJA DEBATOM I POLITIČKE PARTICIPACIJE:
MEDIJACIJSKI UČINAK POLITIČKOG ZNANJA I IDENTIFIKACIJE S GRUPOM
DEBATANATA KOD UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA**

Diplomski rad

Eta Krpanec

Mentorica: *doc. dr. sc.* Aleksandra Huić

Zagreb, 2021.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 9. travnja 2021.

Eta Krpanec

Sadržaj

Uvod	1
Debata.....	2
Politička participacija.....	6
Političko znanje.....	7
Identifikacija s grupom.....	9
Povezanost debate i političke participacije.....	9
Cilj istraživanja, problem i hipoteza	13
Metoda	14
Sudionici.....	14
Instrumenti.....	16
Postupak.....	17
Rezultati	18
Rasprava	22
Ograničenja istraživanja.....	26
Praktične implikacije.....	28
Prijedlozi za buduća istraživanja.....	29
Zaključak	30
Literatura	31
Prilog A (prilagođeno iz HDD, 2020)	37
Prilog B	43
Prilog C	50

Povezanost bavljenja debatom i političke participacije: medijacijski učinak političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata kod učenika srednjih škola

The relationship between debating and political participation: The mediation effect of political knowledge and identification with the group of debaters among high school students

Eta Krpanec

Sažetak: Istraživanja u svijetu i u Hrvatskoj ukazuju na sve nižu političku participaciju mladih, dok mladi istovremeno iskazuju nezadovoljstvo životom i političkom situacijom. Zbog toga je važno naći aktivnosti koje bi ih mogle potaknuti na veći angažman. Pokazuje se da bavljenje debatom kod učenika razvija niz ključnih kompetencija. Neka istraživanja pokazuju da je među njima i veća sklonost participiranju u politici. Cilj ovog istraživanja je, stoga, istražiti vezu bavljenja debatom, političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata s političkom participacijom. U anketi su sudjelovali debatanti koji su članovi srednjoškolskih debatnih klubova s područja Hrvatske ($N = 175$). Utvrđeno je da postoji pozitivna povezanost između dužine bavljenja debatom u srednjoj školi i namjere političke participacije, potpunom medijacijom političkim znanjem i identifikacijom s debatantima. Dulje sudjelovanje u debati povezano je sa znanjem o politici i identifikacijom s debatantima, to jest s politički aktivnom skupinom, koji su zatim povezani s višom namjerom političke participacije. Identifikacija s grupom debatanata pokazuje jaču povezanost s političkom participacijom od političkog znanja, iako bavljenje debatom objašnjava veći dio varijance političkog znanja nego identifikacija s debatantima. U praktičnom smislu, ovaj nalaz ukazuje da bi mlade, osobito one koji imaju manje političko znanje i manje su skloni participaciji, u većoj mjeri trebalo uključivati u debatu i srodne aktivnosti.

Ključne riječi: srednjoškolska debata, politička participacija, političko znanje, grupni identitet

Abstract: Research shows a decline in youth political participation both in Croatia and the world. At the same time, young people express dissatisfaction with their lives and politics. For this reason, it is important to find activities that could incentivize them to be more engaged. It has been shown that debating develops many key competencies in students. Some research suggests that there is a greater intention to participate in politics amongst them. The aim of this paper is, therefore, to investigate the relationship between debating, political knowledge, identification with the group of debaters and political participation. The participants in the survey were members of high school debate clubs from Croatia ($N = 175$). The study has found that there is a positive association between longevity of debating in high school and the intention to participate in politics. This relationship is completely mediated by political knowledge and identification with debaters. The longevity of debating is associated with bigger political knowledge and identification with debaters, meaning with a politically active group, which is then linked to the greater intention to politically engage. The identification with the group of debaters has a stronger association with political participation than political knowledge, although longevity of debating explains a larger part variance of political knowledge than variance of identification with debaters. In practice, these findings suggest young people, especially ones that have less political knowledge and are not inclined to participate in politics, should be incentivized to join debate clubs or similar activities.

Keywords: high school debate, political participation, political knowledge, group identity

Uvod

Istraživanja pokazuju da mladi u Hrvatskoj i svijetu sve manje sudjeluju u politici (Hall, 2006; Ilišin, 2016). Primjerice, u uzorku maturanata u Hrvatskoj 80 do 90% njih izjavljuje da su jednokratno ili višekratno sudjelovali u humanitarnim akcijama, 50 do 60% izjavljuje da su jednokratno ili višekratno sudjelovali u volontiranju i javnim akcijama u zajednici, glasanju ili potpisivanju peticije, dok u ostalim ponuđenim oblicima participacije sudjeluje tek 15 do 25% maturanata (Baketa i sur., 2021; Ilišin, 2016). Unatoč tome što oko polovice mladih nije politički angažirano, čak desetina mladih nije zadovoljna svojim životom, velik broj smatra kako koristeći osobne kompetencije ne može napredovati, a većina nije zadovoljna stanjem demokracije u Hrvatskoj (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015). Dakle, iz istraživanja, ali i svakodnevnog iskustva gledanja priloga o iseljavanju mladih i nezadovoljstvu mladih vođenjem države, stječe se jasan dojam da mladi u Hrvatskoj žele promjenu. Ipak, upitno je jesu li se spremni politički angažirati kako bi je ostvarili. Iz tog razloga važno je osmisliti kako potaknuti mlade da se uključe, osobito s obzirom da se pokazuje da je adolescencija ključno razdoblje za poticanje dugoročne participacije pojedinaca (Eckstein i sur., 2012).

Jedan od ključnih čimbenika u poticanju mladih na participaciju je njihovo obrazovanje (Eckstein i sur., 2012; Ilišin, 2016). Velike svjetske organizacije, poput Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) te Europske unije (EU), zadnjih nekoliko desetaka godina u svojim strateškim dokumentima ističu da je uloga obrazovanja pripremiti mlade ljude za život, osobito za tržište rada i aktivno građanstvo (Europska Unija, 2019; Finegold i Notabartolo, 2010; Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016). U skladu s tim, postavlja se pitanje koje metode rada s mladima su najučinkovitije u izgradnji znanja i stvaranju motivacije za angažiranje u zajednici i participiranju u političkim procesima. Dosadašnja istraživanja pokazuju povoljniji utjecaj nastave građanskog odgoja koja je više bila usmjerena na praktičnu primjenu i učenje u kontekstu nego predavačku nastavu (Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016). Za postizanje željenih ishoda je važno da učenici političko znanje doživljavaju svrhovitim, da imaju izravno iskustvo građanskog djelovanja kroz volontiranje ili sudjelovanje u zajednici te da imaju mogućnost rasprave o kontroverznim pitanjima (Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016). Prema opisanim karakteristikama programa koji su uspješni u poticanju političke participacije, nameće se da bi debatni klubovi trebali biti odličan način promicanja političkog angažmana. Razlog tome je što je osnovni cilj debatnih klubova naučiti učenike kako da raspravljaju o temama koje su aktualne, složene i vrlo često vezane uz politiku. Također, debatu često vode volonteri u dodiru s kojima se učenici mogu upoznati s radom u zajednici. Pretpostavka ovog istraživanja,

stoga je da će bavljenje debatnom poticati učenike na veću političku participaciju. Ukoliko se ova pretpostavka potvrdi, trebala bi usmjeriti obrazovni sustav na važnost metode rasprave i uključivanja učenika u aktivnosti slične debati kako bi se promovirao politički angažman.

Debata

Debata je oblik strukturirane rasprave (Hrvatsko debatno društvo (HDD), 2020). Njena strukturiranost proizlazi iz pravila rasprave koja se nazivaju debatni formati. Format određuje koliko je govornika, kojim redoslijedom govore, koliko njihovi govori traju, od kojih dijelova se sastoje i slično. Tijekom debate raspravlja se o tezi. Teza je izjavna rečenica za čiju se istinitost ili provedbu zalaže strana koju nazivamo afirmacija ili propozicija, dok je negira negacija, to jest opozicija (HDD, 2020). Teze tipično obuhvaćaju vrlo jednostavne teme poput „Treba uvesti školske uniforme“, pa do vrlo zahtjevnih rasprava kao što je „U vremenima ekonomskih kriza treba smanjiti radnička prava“. Nakon debate obično slijedi presuda, to jest debatni sudac ili publika odlučuju koja strana je bila uvjerljivija. Dok sude, pokušavaju odvagati kvalitetu prezentiranih argumenata bez unošenja vlastitih stavova o temi debate.

Kad govorimo o provođenju debate za učenike osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, uglavnom možemo razlikovati tri vrste debatnih programa: satove govorništva i argumentacije, razredne debate i kompetitivnu debatu (Akerman i Neale, 2011). Satovi govorništva i argumentacije (eng. *forensics classes*) su program uglavnom prisutan na području SAD-a (Akerman i Neale, 2011). Program obuhvaća vrlo raznolike govorničke forme od govora bez pripreme, debate, modela parlamenta pa do interpretacije poezije i dramskih izvedbi (Minch, 2006). Razredne debate odnose se na korištenje debatne metodike u nastavnim predmetima (Akerman i Neale, 2011). Nastavnik učenicima zadaje tezu vezanu uz nastavni sadržaj, a učenici se pripremaju za raspravu i debatiraju. Primjerice, na satu Hrvatskog jezika mogli bi raspravljati tezu: „Opravdano je da je Raskolnikov ubio Aljonu Ivanovnu“, dok bi na satu Biologije mogli raspravljati tezu: „Korištenje tehnologije genetske modifikacije donosi više koristi nego štete“. Iako u Hrvatskoj ne postoji jedinstveni program međupredmetne prisutnosti debate, kao što je u SAD-u primjerice prisutan program *Debate Across Curriculum* (Bellon, 2000), sve više nastavnika prepoznaje koristi uključivanja strukturirane rasprave u nastavu. Raste broj znanstvenih članaka, diplomskih radova i izlaganja u Hrvatskoj koji su posvećeni teoriji i praksi primjene debate unutar školskih predmeta (Cota-Bekavac, 2001; Đeno, 2015; Keča, 2015; Lukić, 2013). Zadnja vrsta debatnog programa je kompetitivna debata, koja stavlja naglasak na natjecanja u debati, to jest debatne turnire. U Hrvatskoj je uglavnom prisutan

ovakav tip debatnog programa. Debata je najčešće izvanškolska aktivnost, koja se odvija kroz osnovnoškolske i srednjoškolske debatne klubove. Prema podacima Hrvatskog debatnog društva, krovne organizacije za debatu u Hrvatskoj, trenutno postoji oko 130 klubova (HDD, n.d.). Klubove vode volonteri koji su bivši debatanti ili nastavnici. S obzirom da je program kompetitivan, učenici se uglavnom pripremaju za debatne turnire koji se odvijaju približno jednom mjesečno. Teze koje učenici debatiraju na turnirima su različite tematike, primjerice iz područja politike, ekonomije, prava, međunarodnih odnosa, kulture, ljudskih prava i slično. Neke od teza koje debatiraju su pripremljene, to jest učenici ih dobiju oko mjesec dana prije turnira kako bi se pripremili s voditeljima, dok su druge *ad hoc*, odnosno učenici imaju sat vremena da se za njih samostalno pripreme tijekom turnira (HDD, 2021a). Važno je reći da učenici nemaju utjecaja na to za koju će se stranu teze zalagati, već se to odlučuje slučajnim izborom za svako kolo turnira, dakle učenici trebaju pripremiti obje strane teze neovisno o svojim osobnim preferencijama. Učenici osnovnih škola debatiraju format *Karl Popper* (KP), dok učenici srednjih škola debatiraju format *World Schools* (WS) (HDD, 2020; HDD 2021a). Radi se o formatima u kojima debatiraju dvije ekipe, afirmacija i negacija, s po tri člana. Pojednostavljeno, debata se odvija tako da prvi govornici iznesu argumentaciju svojih strana, drugi pobijaju suprotnu stranu i brane svoju, a treći nastavljaju napade i obrane te sumiraju debatu. Dakako, WS je nešto složeniji format od KP-a, s obzirom na dob debatanata. Za razliku od formata KP, podrazumijeva debatiranje u kontekstu stvarnog, a ne idealnog svijeta, kompleksnije teze i bogatije argumente. Detaljnije objašnjenje formata *World Schools* nalazi se u Prilogu A. Ovaj rad će biti usmjeren na kompetitivnu debatu s obzirom na to da se radi o prevladavajućem debatnom programu u Hrvatskoj.

Neovisno o tome o kakvom se programu radi, debatne aktivnosti oslanjaju se na sličnu metodiku rada, stavljajući naglasak na pristup poučavanja usmjeren na učenika, a manje na pristup usmjeren na nastavnika. Pristup usmjeren na nastavnika obuhvaća sve metode fokusirane na to da nastavnik prenosi znanje učenicima koji relativno pasivno prate nastavu (Arends, 2014). Takav pristup koristi se gotovo isključivo dok učenici uče pravila debatnog formata koje im nastavnik ili voditelj prenosi izravnim poučavanjem, to jest strukturirano objašnjava podatke i korake koje očekuje da učenici usvoje (Vizek Vidović i sur., 2003). Nakon što učenici savladaju osnove debatnog formata, za daljnje učenje većinski se koristi poučavanje vođenim otkrivanjem i raspravom, suradničko učenje, metoda samostalnog učenja i metoda temeljena na rješavanju problema, to jest koristi se pristup usmjeren na učenika (Arends, 2014). Iako se izravno poučavanje pokazuje visoko efikasnim u postizanju akademskih ishoda (Hattie, 2009), pristup usmjeren na učenika u većoj mjeri potiče razvoj mišljenja, otvorenu

komunikaciju i diskurs (Arends, 2014). Ako pobliže pogledamo nastavu debate, velik dio rada sastoji se od priprema za debatu. U pripremama voditelji se uglavnom oslanjaju na poučavanje vođenim otkrivanjem i raspravu, to jest pomažu učenicima u tome da samostalno dođu do zaključaka kroz postavljanje pitanja ili upute (Vizek Vidović i sur., 2003). Primjerice, koriste metodu oluje mozgova (eng. *brainstorming*) kako bi učenici iznijeli svoje argumente za i protiv neke teze i zatim Sokratovu metodu da bi preispitali valjanost svakog od predloženih argumenata. Pokazuje se da ovakve i slične metode kod učenika razvijaju mišljenje, dublje razumijevanje pojmova i komunikacijske vještine te potiču učenike na to da budu angažirani tijekom nastave (Arends, 2014). Najveći dio učenja se ostvaruje kroz samostalno učenje i učenje temeljeno na rješavanju problema. Ovi srodni pojmovi obuhvaćaju način poučavanja u kojem nastavnik učenicima zadaje početni zadatak ili problem, učenici ga zatim istražuju samostalno ili u grupama te dobivaju povratnu informaciju za napravljeno (Arends, 2014; Vizek Vidović i sur., 2003). Tijekom pripreme za debatu, učenici s voditeljem definiraju tvrdnje koje trebaju dokazati i zatim samostalno ili u grupi raspisuju argumentaciju i traže dokaze kojima će je potkrijepiti. Iako ova metoda pokazuje relativno nizak pozitivan efekt na postignuće učenika (Hattie, 2009), njome se potiče razvoj niza vrlo važnih vještina – rješavanja problema, mišljenja i samoreguliranog učenja. Također, treba istaknuti da se temelji na suradničkom učenju i vršnjačkom mentoriranju (eng. *peer tutoring*), to jest radu u grupi i radu s iskusnijim vršnjacima, za koje se pokazuje da vrlo pozitivno djeluju na postignuće, toleranciju i socijalne vještine učenika (Arends, 2014; Hattie, 2009). Još jedan važan element učenja na debati je povratna informacija koju debatant dobiva od svojeg voditelja te od suca nakon svake debate. Voditelji i suci instruiraju debatante kako da poprave argumentaciju, debatnu strategiju i prezentacijske vještine. Povratna informacija se pokazuje kao jedan od elemenata koji najviše utječe na poboljšanje učeničkog postignuća (Hattie, 2009), stoga je zasigurno važan dio učenja u debatnim klubovima. Možemo zaključiti da debatna metodika obuhvaća vrlo raznolike metode rada s učenicima, čiju su djelotvornost i dobrobit dokazala prijašnja istraživanja u području psihologije obrazovanja.

Krećući od pretpostavke da debatna metodika ima vrlo pozitivne ishode, napravljen je velik broj istraživanja koja su bavljenje debatnom povezala s različitim znanjima, vještinama i kompetencijama. Pregled nalaza većine istraživanja bit će napravljen u ovom poglavlju, dok će se ona direktno povezana s političkom participacijom opisati u kasnijem poglavlju. Jedan od stalnih nalaza studija koje su promatrale akademski uspjeh debatanata jest da debatanti imaju viši prosjek ocjena i postižu bolje rezultate na standardiziranim testovima znanja u usporedbi s učenicima koji ne debatiraju (Akerman i Neale, 2011). Također, u populaciji debatanata

značajno više učenika završava školu i fakultet od usporednih skupina (Mezuk, 2009; Rogers i sur., 2017). Valja naglasiti da je ovaj trend prisutan i kod učenika koji su iz skupina koje tradicionalno rjeđe završavaju srednjoškolsko ili više obrazovanje, primjerice učenika iz afroameričke populacije u SAD-u (Mezuk, 2009). Razlog tome vjerojatno je niz vještina koje učenici razvijaju na debati, ali i činjenica da su u stalnom kontaktu s voditeljima i sucima, koji su redovito studenti, što im omogućava bolje snalaženje na budućim fakultetima i stvara aspiraciju za studiranjem (Warner i Brusckke, 2001). Što se tiče vještina koje se razvijaju debatiranjem, za početak, debata potiče višu čitalačku pismenost (Mirra i sur., 2016). Da bi bili uspješni, debatanti mnogo čitaju, ponekad i vrlo zahtjevne tekstove jer na pročitanoj temelje svoju argumentaciju i izvlače primjere koji ju potkrepljuju. Istraživanje koje rade za debatu im također pomaže da nauče pretraživati literaturu i prepoznavati vjerodostojne izvore (Mirra i sur., 2016; Zwarnsteyn, 2012). S time je povezana i sposobnost kritičkog mišljenja, čija je veza s debatom vjerojatno najviše proučavana u ovom području. Metaanaliza niza istraživanja veze debate i kritičkog mišljenja pokazuje da je sudjelovanje u debati, osobito kompetitivnoj, značajno pozitivno povezano s većom sposobnosti kritičkog mišljenja (Allen i sur., 1999). Osmišljavanje ideja za argumente kod debatanata potiče i kreativnost, s obzirom da unaprijed razmišljaju o svim strategijama koje oni ili njihovi protivnici mogu imati (Cota-Bekavac, 2001). Nakon istraživanja i osmišljavanja ideja argumenata, debatanti oblikuju napisane argumente, stoga je logično da razvijaju i vještinu pisanja (Mirra i sur., 2016). Nadalje, učenici unaprjeđuju i svoje prezentacijske i komunikacijske vještine (Bellon, 2000; Cota-Bekavac, 2001; Littlefield, 2001), na materinjem, ali i na stranom jeziku, ukoliko debatiraju u međunarodnoj konkurenciji (Akerman i Neale, 2011; Bellon 2000). Natjecanja im također pomažu da dugoročno imaju manju tremu od javnih nastupa (Cota-Bekavac, 2001). Kao još jedna važna sposobnost debatanata ističe se mogućnost rasprave s neistomišljenicima. Tijekom takvih rasprava debatanti u manjoj mjeri posežu za *ad hominem* argumentima, već koriste logiku da bi branili svoje stajalište (Zwarnsteyn, 2012) te ne priskaču nasilju s obzirom na visoko razvijene verbalne sposobnosti (Bellon, 2000). Tolerantnost koju pokazuju u raspravama, ali i izvan konteksta debate (Rogers i sur., 2017), vjerojatno donekle proizlazi i iz timskog rada na kojem se u debatnim klubovima inzistira. Uspješnost debatnog tima uvelike ovisi o tome da svi razumiju argumentaciju, da imaju konzistentnu strategiju i pomažu jedni drugima tijekom priprema i debate, stoga ne iznenađuje da razvijaju suradničke vještine i odnose (Cota-Bekavac, 2001). Na kraju, mnogi debatanti izjavljuju da postaju samopouzdaniji (Littlefield, 2001; Noonan, 2011).

Opisani set kompetencija donosi im prednost na tržištu rada. Studija koja je longitudinalno pratila studentske debatante i usporednu skupinu nedebaranata 18 godina nakon završetka fakulteta, pokazala je da su debatanti po završetku školovanja imali više ponuda za posao, lakše mijenjali poslove te imali više prilika za napredovanje i povišenje plaće od usporedne skupine (Rogers i sur., 2017). Slični nalazi opisuju se i u istraživanju na hrvatskom uzorku (Cota-Bekavac, 2001). Činjenica da se bivši debatanti bolje snalaze na tržištu rada ne iznenađuje ako pogledamo sposobnosti koje se danas očekuju od zaposlenika. Postoji niz kompetencija koje su nužne za 21. stoljeće, to jest koje današnjim ljudima omogućavaju da uspiju kao građani i sudionici u ekonomiji (Finegold i Notabartolo, 2010). Iako ne postoji jedinstvena klasifikacija ovih kompetencija, u većini sistematizacija nabrajaju se sljedeće kompetencije: kritičko mišljenje, kreativnost, samoregulacija, istraživanje izvora, medijska pismenost, komunikacijske vještine, suradnja i timski rad i kulturna osjetljivost (Europska unija, 2019; Finegold i Notabartolo, 2010; Geisinger, 2016). Dakle, upravo one kompetencije za koje istraživanja pokazuju da se razvijaju debatiranjem su ključne kompetencije za 21. stoljeće. Naravno, uspješnost debatanata ne valja pripisivati samo njihovom hobiju već postoji i određena razina samoselekcije – učenici koji imaju više sposobnosti se češće odlučuju priključiti debatnim klubovima (Akerman i Neale, 2011).

Dakako, debatiranje za učenike donosi i neke negativne posljedice. Među njima se najviše ističe vremenska zahtjevnost priprema (Littlefield, 2001; Noonan, 2011; Williams i sur., 2001). Studentska populacija izvještava da ih debata ometa u akademskim obvezama (Williams i sur., 2001), dok se srednjoškolski učenici više žale da im oduzima vrijeme od drugih izvanškolskih aktivnosti i socijalizacije izvan debatnih turnira (Littlefield, 2001). Osim toga, kao nedostaci debatiranja izdvajaju se stres, manjak sna i nezdrav život te predrasude drugih osoba prema debatantima (Littlefield, 2001; Williams i sur. 2001).

Politička participacija

S obzirom na sve opisane koristi vezane uz kritičko mišljenje, medijsku pismenost i kulturnu osjetljivost može se pretpostaviti da bi debatiranje moglo imati utjecaja i na kompetencije vezane uz građanstvo, to jest uz političku participaciju. Politička participacija je sudjelovanje u političkim procesima i društvenim aktivnostima. Možemo razlikovati institucionalnu (formalnu) i izvaninstitucionalnu (neformalnu) političku participaciju (Kovačić i Vrbat, 2014). Institucionalna se odnosi na glasanje i povezane procese, dok izvaninstitucionalna obuhvaća akcije poput prosvjeda, bojkota, građanskog neposluha,

kontaktiranja političara i drugih sličnih aktivnosti. Valja naglasiti da se u novije vrijeme napušta tradicionalna ideja političke participacije samo kao sudjelovanja u političkim procesima, već se sve više stavlja naglasak i na angažiranost u zajednici, primjerice kroz rad u udrugama ili organizaciji događaja u zajednici (Dalton 2009; prema Zwarnsteyn, 2012).

Kao što je već napomenuto, politička participacija mladih u ovoj generaciji je manja u odnosu na prijašnje generacije (Hall, 2006; Ilišin, 2016). Čini se da je taj trend više prisutan kad pričamo o tradicionalnijem političkom djelovanju, nego neformalnoj participaciji, angažmanu u zajednici i volontiranju koje se čak povećava (Baketa i sur., 2021; Gaston, 2001; Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015). Istraživanja na maturantima i mladima između 15 i 29 godina u Hrvatskoj pokazala su da su najskloniji sudjelovati u humanitarnim akcijama kroz osobni angažman ili novčane priloge, glasati na izborima i potpisivati peticije (Baketa i sur., 2021; Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015; Ilišin, 2016). U većini oblika participacije sudjelovalo je manje od polovice ispitanih (Baketa i sur., 2021; Ilišin, 2016). S obzirom na ove nalaze važno je utvrditi što bi sve moglo određivati razinu političke participacije mladih, kako bismo je mogli poticati. Pokazuje se da je pozitivno povezana s razinom obrazovanja, socioekonomskim statusom, a neka istraživanja pronalaze određene rodne razlike, prvenstveno u tome da su djevojke manje sklone uključivanju kroz institucionalne, a više kroz izvaninstitucionalne akcije od mladića (Eckstein i sur., 2012; Ilišin, 2016).

Političko znanje

Jedna od varijabli koja se najčešće spominje kao dobar prediktor političke participacije je političko znanje (Ćulum i sur., 2016; Galston, 2001). Političko znanje odnosi se na poznavanje grana vlasti, strukture vlasti, ključnih političkih vođa i načina na koji se donose političke odluke (Zwarnsteyn, 2012). Postoji veliki broj mehanizama putem kojih znanje dovodi do više participacije. Za početak, osobe s višim političkim znanjem bolje razumiju zašto su političke odluke koje se donose važne i na koji način mogu utjecati na njih te im je lakše razumjeti aktualne događaje jer ih mogu integrirati s predznanjem (Galston, 2001). Nadalje, poznaju uloge institucija pa lakše biraju smjer svog djelovanja jer znaju kome se trebaju obratiti (Zwarnsteyn, 2012). Na kraju, osobe s višim znanjem općenito pokazuju nižu političku alijenaciju, nepovjerenje u sustav i demokraciju te politički cinizam, stoga su se voljnije uključiti u političke procese (Galston, 2001; Schyns i sur., 2004; prema Bovan i Širinić, 2016).

Kad pogledamo rezultate ispitivanja političkog znanja mladih u Hrvatskoj, rezultati nisu ohrabrujući. Većina mladih s područja Zagreba, primjerice, izjavljuje da se ne osjeća politički

kompetentnima (Kovačić i Vrbat, 2014). Čini se da je ova samoprocjena dosta precizna jer je ispitivanje političkog znanja maturanata testom na reprezentativnom uzorku iz cijele Hrvatske u tri vremenske točke pokazalo da u prosjeku točno rješavaju samo oko polovice pitanja (Baketa i sur., 2021; Bagić i Šalaj, 2011; 2016). Na temelju sadržajne analize odgovora, autori zaključuju da čak i kad su maturanti teorijski usvojili neke pojmove, ponekad ne pokazuju dublje razumijevanje ili mogućnost primjene na stvarnu situaciju (Bagić i Šalaj, 2016). Viši rezultati na testu znanja iz politike pokazali su se povezanima s gimnazijskim programom (u odnosu na strukovni, osobito trogodišnji), višim prosjekom ocjena, rodnom pripadnosti (mladići načelno postižu bolje rezultate od djevojaka), višim socioekonomskim statusom i obrazovanjem roditelja, većim interesom za politiku te s učestalosti informiranja i razgovora o politici (Baketa i sur., 2021; Bagić i Šalaj, 2011; 2016). Kao značajni korelati znanja, također se pokazuju sudjelovanje u građanskom odgoju, bilo kao odvojenom predmetu ili temi rasprave na drugim nastavnim satovima (Gaston, 2001; Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016), te manje konzistentno, sudjelovanje u zajednici i civilnim udrugama (Ćulum i sur, 2016; Gaston, 2001; Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016).

U Hrvatskoj se građanski odgoj trenutno provodi kao međupredmetna tema (*Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Odluka NN 10/2019.) i s obzirom da je obveza njegovog provođenja započela 2019. godine, nema cjelovitijih studija njegova utjecaja. Istraživanja koja su se bavila eksperimentalnom provedbom nastave građanskog odgoja i stanjem u školama prije uvođenja obveze provedbe nisu bila ohrabrujuća. Pokazala su da je financijska potpora i potpora za nastavnike u eksperimentalnom provođenju predmeta nezadovoljavajuća te da određeni dio nastavnika ima otpor prema provođenju građanskog odgoja (Spajić-Vrkaš, 2015). Također, učenici su izvještavali kako nisu zadovoljni zastupljenošću tema iz građanskog odgoja, posebice jer su imali dojam da ih se ne potiče na transfer znanja u stvaran život niti kritičko mišljenje (Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016). Na temelju rezultata najnovijeg vala istraživanja političke pismenosti maturanata, Baketa i suradnici (2021) zaključuju kako se čini da dosadašnji programi građanskog odgoja nisu pokazali osobitu učinkovitost budući da je razina političke pismenosti mladih ostala relativno stabilno niska tijekom zadnjih deset godina te se nisu smanjile razlike između učenika iz različitih tipova škola. S obzirom na navedene nalaze bilo bi nužno utvrditi jeli trenutani način provođenja građanskog odgoja kvalitetniji te razmisliti postoje li alternative usvajanju građanskih kompetencija u školi.

Identifikacija s grupom

Sljedeći važan korelat političke participacije mogla bi biti identifikacija s grupom. Identifikacija s grupom događa se kad pojedinac ima svijest o tome da pripada grupi te tome pridaje određenu vrijednost (Tajfel, 1982). Grupa ima snažan utjecaj na mišljenja i ponašanje pojedinca. Pojedinci imaju potrebu za pripadanjem grupi i uklapanjem u nju, stoga svoje stavove i ponašanje prilagođavaju grupi što nazivamo normativni socijalni utjecaj (Aronson i sur., 2013). Jačinu normativnog socijalnog utjecaja na osobu, među ostalim, određuje i relativna važnost grupe za pojedinca (Aronson i sur., 2013). Možemo, dakle, zaključiti da će pojedinci koji se više identificiraju s grupom više prihvaćati vrijednosti, norme i ciljeve grupe te u većoj mjeri djelovati u skladu s onim što grupa očekuje (Turner, 1991; prema Jans, 2021).

Logično je zaključiti da bi grupa, stoga, mogla djelovati i na političke stavove, vrijednosti i ponašanja pojedinca. Ako je pojedinac član grupe koja visoko vrednuje sudjelovanje u politici te redovito participira u zajednici i političkim procesima, pojedinac će vjerojatno preuzeti neke od tih vrijednosti i stavova, osobito ako se u velikoj mjeri identificira s grupom. Istraživanja u području odnosa identifikacije s grupom i političke participacije uglavnom su ograničena na identifikaciju s rasnim grupama i ideološkim grupama (Huddy, 2001). Također, većina istraživanja bavi se pitanjem jesu li se pojedinci koji se više identificiraju s grupom voljniji više politički angažirati upravo za ciljeve te grupe, a ne općenito (primjerice, Klandermans i sur., 2002). Ipak, nekolicina istraživanja posvećenih grupama sličnim debatnim klubovima i općoj participaciji, ide u prilog pretpostavci da grupe putem identifikacije mogu pozitivno utjecati na veću političku participaciju. Primjerice, Jans (2021) je u istraživanju pro-ekoloških grupa pokazala da je preuzimanje pro-ekološkog identiteta dovodilo do veće namjere ekološkog djelovanja. Nadalje, Shulman i Levine (2012) su u istraživanju na studentima pokazali da je na kampusima na kojima je politika bila normativnije pitanje, postojala i viša politička participacija. Na kraju, mnoga istraživanja koja povezuju volontiranje i rad u zajednici s višom razinom političke participacije, mogla bi biti neizravan dokaz da identifikacija s politički aktivnom grupom dovodi do više participacije (Ilišin, 2016; Leighley, 1996; McFarland, i Thomas, 2006; Metzger i Smetana, 2009).

Povezanost debate i političke participacije

Debata je aktivnost koja ima niz veza s politikom: na turnirima se često debatira o političkim temama i razvijaju se vještine relevantne za političko djelovanje poput kritičkog

mišljenja, argumentiranja i govorničkih vještina. Iz takvog pogleda na debatu proizišao je niz istraživanja koje su debatiranje pokušale dovesti u vezu s političkom participacijom, a njihovi su nalazi donekle nekonzistentni.

U prilog postojanju ove veze, primjerice, ide nalaz longitudinalnog istraživanja u kojem su pojedinci koji su bili članovi studentskih debatnih klubova čak 18 godina nakon diplome i dalje češće izlazili na izbore od usporedne skupine (Rogers i sur., 2017). Nadalje, niz kvalitativnih studija također je pokazalo da su debatanti izvještavali o tome da ih je debatiranje potaknulo na veću participaciju jer su naučili artikulirati svoje ideje za promjene (Cridland-Hughes, 2010), osjećali su se osnaženo da progovore (Mirra i sur., 2016) te su naučili kojim se institucijama trebaju obratiti ako žele ostvariti promjenu (Zwarnsteyn, 2012). Također, izvještavali su i o većoj političkoj participaciji kroz rad u zajednici jer mnogi debatanti nakon maturiranja ostaju raditi kao volonteri, osobito debatni suci i voditelji (Cridland-Hughes, 2010; Hall, 2006). Na kraju, postoji i niz anegdotalnih dokaza o političkoj aktivnosti bivših debatanata. Za početak, mnogi od njih odlaze u struke koje im omogućavaju politički angažman poput prava, politologije, međunarodnih odnosa ili komunikacijskih znanosti (Zwarnsteyn, 2012). Iz tog razloga ne iznenađuje činjenica da su mnogi američki predsjednici, primjerice Roosevelt, Kennedy, Nixon i Clinton, svojevremeno bili članovi debatnih klubova (Crotty, 2013, Northwest University Eagle Debate Team, n.d.; prema Zorwick i Wade, 2016).

S druge strane, neka istraživanja dolaze do zaključka da sudjelovanje u debati ne dovodi do promjene u političkoj participaciji ili je čak smanjuje. Primjerice Kalesnikava i suradnici (2019) u istraživanju na srednjoškolskim učenicima ne nalaze promjenu u količini participacije nakon uključenja u debatu. Ovaj nalaz vjerojatno donekle možemo objasniti time što su debatanti izvještavali o tome da im pripreme oduzimaju previše vremena da bi se upustili u participativne aktivnosti (Noonan, 2011). Kao razlozi zašto debata ne bi dovođila do dugoročno veće participacije navodi se da su debatanti previše usmjereni na učenje o politici u svrhu natjecanja, zbog čega se zanemaruju znanja koja bi im pomogla da budu aktivniji članovi zajednice (Cridland-Hughes, 2010; Hlavacik, 2016; Hogan i Kurr, 2017; Mitchell, 1997). Primjerice, debatiranje učenike previše usmjerava na događaje u međunarodnoj politici zbog čega zanemaruju važnost domaće politike i angažman u njoj (Zwarnsteyn, 2012). Nadalje, debata bi kod učenika mogla razvijati stavove zbog kojih su manje voljni sudjelovati u političkim procesima. Primjerice, debatanti su u intervjuima izvještavali o tome kako je debatiranje na njih utjecalo na način da su počeli gledati politiku s više cinizma jer su uvidjeli probleme poput političke polarizacije, neopravdanih kompromisa i klijentelizma (Zwarnsteyn, 2012). Na kraju, neki autori izražavaju strah da bi debata, iako potiče veći politički angažman,

mogla poticati loš angažman. Primjerice, Fine (2000) smatra da debata dovodi do toga da su mladi ljudi skloniji izvrtanju istine i gledanju na političke probleme kao igru, a ne ozbiljna pitanja.

Nedosljednosti dosadašnjih nalaza donekle se mogu objasniti metodološkim problemima istraživanja. Za početak postoji manjak empirijskih istraživanja u ovom području (Rogers i sur., 2017). Mnogi citirani radovi su eseji koji daju niz uvjerljivih argumenata u prilog ili protiv veze debatiranja i političke participacije, no ne ispituju tu vezu empirijski. Nadalje, radovi koji su empirijski, redovito koriste kvalitativnu metodologiju. Iako nam ona daje zanimljiv uvid u dinamiku rada u debatnim klubovima i promišljanju debatanata o svom hobiju, ne daje nam odgovor postoji li veza debate i participacije kod većine učenika i koliki je njen efekt.

Osim metodoloških problema, upitno je koliko su navedeni nalazi istraživanja primjenjivi na uzorke izvan SAD-a, gdje je većina prikazanih istraživanja provedena. Prvo, mnoga istraživanja provedena su u Urbanim debatnim ligama (eng. *Urban Debate Leagues*) koje okupljaju učenike iz siromašnijih četvrti u središtima američkih gradova. Debata u europskom kontekstu, nešto manje i hrvatskom, aktivnost je kojom se prvenstveno bave djeca koja pripadaju u obitelji srednje i više klase. S obzirom da možemo pretpostaviti da se ove skupine djece susreću s vrlo različitim kontekstom odrastanja, roditeljske podrške za aktivnost poput debate te socijalnog kapitala, postoji mogućnost da bi debatiranje moglo imati različiti utjecaj na njihovu želju da se politički angažiraju. Nadalje, u Hrvatskoj se uglavnom prakticira program kompetitivne debate, koja vjerojatno ima drugačije djelovanje na učenike od debatiranja u razredu ili na satovima govorništva i argumentacije, koje neki od radova proučavaju. Također, treba naglasiti tehničku, ali važnu razliku u debati u SAD-u i Europi, a to je debatni format. U SAD-u se debatira format *Policy*. U njemu postoji veći naglasak na istraživanje nego u *World Schoolsu* koji je prevladavajući format u Europi. Naime, *Policy* ističe način na koji bi se teza provela u stvarnom svijetu, za razliku od *WS*-a koji se više bavi načelnim vrijednosnim pitanjima (Snider, 2008). Iz tog razloga, američki se debatanti u većoj mjeri moraju upoznati s ulogama političkih institucija. Nadalje, u *Policyju* se ista teza debatira cijelu godinu i od debatanata se očekuje da imaju niz kartica s dokazima (eng. *evidence cards*) na kojima prezentiraju izvatke iz istraživanja kojima potkrepljuju svoje tvrdnje (Snider, 2008). U *WS*-u se od debatanata očekuje da istraže pripremljene teze, ali ne toliko dubinski s obzirom da za svaki turnir pripremaju novu temu. Iz tog razloga, vjerojatno je da učenici u SAD-u stječu dublje, ali specifično političko znanje usmjereno uglavnom na SAD i njegove institucije.

Treća teškoća s dosadašnjim istraživanjima jest da samo pretpostavljaju mehanizme u pozadini veze debatiranja i političke participacije, ali ih ne pokušavaju empirijski provjeriti. Većina istraživanja ističe da se u pozadini veze debate i participacije nalazi veće znanje o politici, što potkrepljuju samoiskazom učenika, no nažalost niti u jednom nađenom istraživanju ne provjeravaju (Hall; 2006; Littlefield, 2001; Zorwick i Wade, 2016; Zwarnsteyn, 2012;). Dakako, pretpostavka da debata povećava političko znanje potpuno je opravdana. Da bi mogli debatirati, učenici moraju upoznati osnovne političke pojmove poput političkih sustava ili ideologija, a kako bi bili uspješni u kontekstualiziranju teza moraju pratiti aktualna politička događanja. Primjerice, ako debatiraju na tezu „Nasilni prosvjedi donose više štete nego koristi u borbi za ljudska prava“, učenici moraju znati što su ljudska prava, koji sve načini borbe za ljudska prava postoje, povijesni kontekst borbe za ljudska prava, primjerice poznavanje pokreta koji su vodili Martin Luther King i Mahatma Gandhi, te aktualni kontekst poput pokreta #BlackLivesMatter. Istraživanje za debatu dovodi do dubokog znanja jer debatantima nije dovoljno znati samo definicije ovih pojmova nego ih moraju moći primijeniti u kontekstu, sintetizirati i sagledati iz više perspektiva (Cota-Bekavac, 2001; Zwarnsteyn, 2012). Budući da teze prate aktualne događaje, debatanti moraju redovito pratiti domaće i strane vijesti što im s vremenom prijeđe u naviku (Zwarnsteyn, 2012). Gledajući vijesti i čitajući, također nauče prepoznavati kvalitetu izvora i pristranosti u vijestima (Mirra i sur., 2016; Zwarnsteyn, 2012). Sva ova znanja, kao što je već objašnjeno, dovode do veće participacije u politici. Osim znanja, dosadašnja istraživanja nude malo alternativnih objašnjenja veze debate i političke participacije, posebno zanemarujući psihološke varijable poput motivacije ili identifikacije s grupom debatanta. Identifikacija s debatantima upravo bi mogla biti ključan način kako debata dovodi do participacije. Naime, mnogi debatanti stječu prijateljstva u debatnim klubovima (Littlefield, 2001) te visoko vrednuju svoj hobi, klub i voditelje. Kao što je prije objašnjeno, ljudi imaju tendenciju prihvaćati vrijednosti i norme grupa koje su im važne kako bi se uklopili (Aronson i sur., 2013), stoga, ako se u debati vrednuje politička participacija, logično je da će debatanti postati politički aktivni. U klubovima se puno raspravlja o politici što po sebi može dovesti do veće participacije (Shulman i Levine, 2012). Osim toga, mnogi voditelji i debatanti promoviraju participaciju tako što su članovi udruga civilnog društva, idu na prosvjede, glasaju na izborima i potpisuju peticije. Ukupno možemo reći da su debatni klubovi grupe ljudi koji potiču vrednovanje politike i političku participaciju kao normu. Tome u prilog idu i nalazi istraživanja Zwarnsteyn (2012) u kojem su učenici izjavljivali da je osnovni dio identiteta debatanta ideja socijalne pravde te su svi tvrdili da su osobe zainteresirane za politička pitanja.

Cilj istraživanja, problem i hipoteza

Analiza dosadašnjih istraživanja iz područja ukazuje na potrebu proučavanja veze debate i političke participacije na hrvatskom uzorku. Ovo je osobito važno s obzirom na to da politička participacija mladih na nacionalnoj razini nije zadovoljavajuća, stoga je važno istražiti kakve bi aktivnosti mogle potaknuti mlade na veću angažiranost, osobito jer je adolescencija ključno razdoblje za usvajanje vrijednosti participacije. Osim utvrđivanja postojanja veze između bavljenja debatom i političke participacije, bilo bi važno utvrditi koji bi mehanizmi mogli biti u pozadini te veze. Iz tog razloga *cilj ovog istraživanja je istražiti vezu bavljenja debatom, političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata s političkom participacijom.*

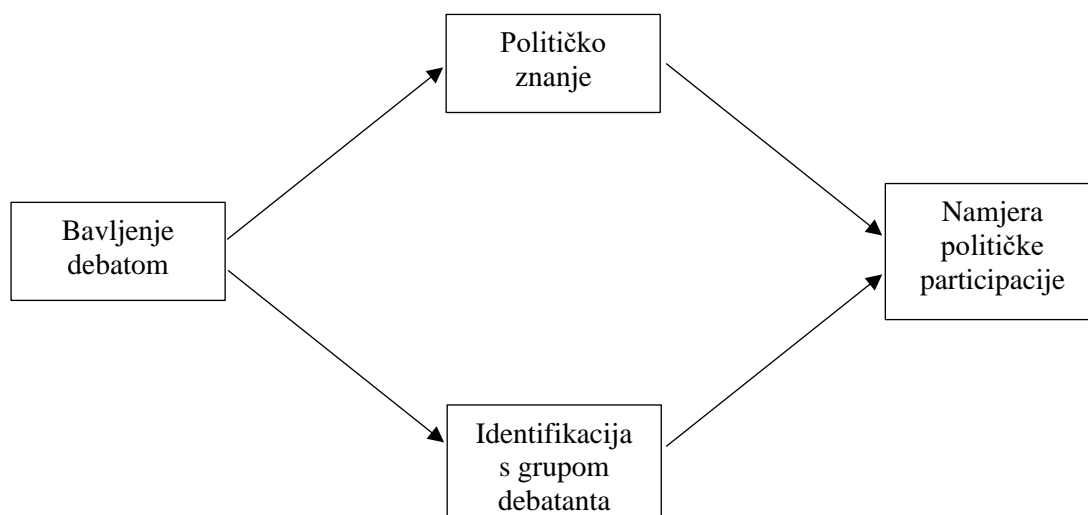
Problem: Ispitati medijacijski učinak političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata na vezu bavljenja debatom s političkom participacijom kod srednjoškolskih učenika.

Hipoteza 1: Postoji pozitivna povezanost između bavljenja debatom, izraženog kao broj mjeseci sudjelovanja u srednjoškolskom debatnom klubu, i rezultata na Skali namjere političke participacije.

Hipoteza 2: Pozitivna povezanost između bavljenja debatom, izraženog kao broj mjeseci sudjelovanja u srednjoškolskom debatnom klubu, i rezultata na Skali namjere političke participacije odvija se preko većeg političkog znanja, izraženog kroz ukupni rezultat na Testu političkog znanja i više identifikacije s grupom debatanata, izražene kao prosječni rezultat na Upitniku identifikacije s debatantima (Slika 1).

Slika 1

Prikaz modela koji se predlaže hipotezom

Metoda

Sudionici

Uzorak se sastojao od 175 učenika koji su trenutni članovi srednjoškolskih debatnih klubova (73.1% djevojaka od 169 sudionika koji su se izjasnili). Valja naglasiti kako ovaj uzorak zahvaća gotovo cijelu populaciju aktivnih debatanata. Naime, najbolji pokazatelj broja debatanata koji redovito sudjeluju u radu debatnih klubova je broj učenika koji se natječe na županijskim natjecanjima u debati, s obzirom da je to jedno od najvažnijih natjecanja u Hrvatskoj za koje ne postoji sustav prethodne kvalifikacije već na njima mogu sudjelovati svi učenici. Na županijskim natjecanjima tijekom ožujka 2021. godine sudjelovalo je ukupno 64 ekipe, to jest 192 učenika (HDD, 2021b). Raspon dobi debatanata u uzorku kretao se od 14 do 19 godina s prosječnom dobi 16.3 godine ($SD = 1.119$). U uzorku je uglavnom podjednak broj debatanata s obzirom na razred koji polaze: 25.7% ide u prvi razred, 24.6% u drugi, 34.9% u treći i 14.9% u četvrti razred srednje škole. Gotovo svi debatanti polaznici su gimnazija (98.3%) i imaju visok prosjek ocjena u zadnjem razredu koji su polazili ($M = 4.7$; $SD = 0.335$). Detaljniji prikaz sociodemografskih karakteristika sudionika nalazi se u Tablici 1.

Tablica 1

Prikaz postotka odgovora sudionika na pitanja o sociodemografskim karakteristikama (N = 175)

Rod	djevojka	73.1%
	mladić	23.4%
	bez odgovora	3.4%
Dob	14	3.4%
	15	22.9%
	16	25.7%
	17	31.4%
	18	13.7%
	19	1.2%
	bez odgovora	1.7%
Razred	1. razred	25.7%
	2. razred	24.6%
	3. razred	34.9%
	4. razred	14.9%
Vrsta škole	gimnazija	98.3%
	strukovna škola	1.7%
Mjesto stanovanja	selo	5.7%
	manje mjesto (do 10 000 stanovnika)	6.3%
	manji grad (do 100 000 stanovnika)	8.0%
	grad (do 500 000 stanovnika)	19.4%
	veliki grad (više od 500 000 stanovnika)	60.6%

Područje Hrvatske	Dalmacija	18.2%
	Grad Zagreb	71.4%
	Istočna Hrvatska	6.2%
	Istra i Primorje	1.1%
	Središnja i Sjeverna Hrvatska	2.3%
	bez odgovora	0.8%
Socioekonomski status	znatno niži od prosjeka	0.0%
	nešto niži od prosjeka	2.9%
	prosječan	38.9%
	nešto viši od prosjeka	48.6%
	znatno viši od prosjeka	9.7%
Obrazovanje oca	osnovna škola	0.6%
	srednja stručna sprema	23.4%
	viša stručna sprema	12.0%
	fakultet	36.6%
	poslijediplomsko obrazovanje	24.6%
	bez odgovora	2.9%
Obrazovanje majke	osnovna škola	1.1%
	srednja stručna sprema	22.9%
	viša stručna sprema	8.0%
	fakultet	48.0%
	poslijediplomsko obrazovanje	19.4%
	bez odgovora	0.6%

Što se tiče bavljenja debatom, u prosjeku učenici su članovi srednjoškolskog kluba posljednjih 13.24 mjeseca ($SD = 10.372$). Oko trećine učenika (30.3%), prije uključivanja u srednjoškolski klub, debatiralo je i u osnovnoj školi. Većina debatanata izjavljuje kako na sastanke debatnih klubova trenutno dolazi vrlo često (44%) ili često (38.3%), dok manjina izjavljuje da dolazi povremeno (11.4%) ili ponekad (6.3%). U aktivnostima vezanim za debatu tjedno u prosjeku provedu 2.84 sata ($SD = 1.83$). Tijekom srednje škole većina učenika je debatirala na 0 do 5 debatnih turnira na hrvatskom jeziku (76%) i na 0 do 5 turnira na engleskom jeziku (92.6%). Detaljnije informacije o sudjelovanju u debati nalaze se u Tablici 2.

Tablica 2

Prikaz postotka odgovora sudionika o sudjelovanju u debati (N = 175)

Dolaznost na sastanke srednjoškolskog debatnog kluba	vrlo često	44.0%
	često	38.3%
	povremeno	11.4%
	ponekad	6.3%
	nikad	0.0%
Redovitost sastanaka debatnog kluba	jedanput tjedno	33.7%
	jedanput tjedno, a prije turnira češće	58.3%
	dva puta tjedno	5.7%
	ostalo	1.3%
Debatiranje u osnovnoj školi	da	30.3%
	ne	69.1%
	bez odgovora	0.6%

Broj srednjoškolskih turnira na hrvatskom jeziku	0-5	76.0%
	6-10	14.9%
	11-15	6.3%
	16-20	2.3%
	više od 20	0.5%
Broj srednjoškolskih turnira na engleskom jeziku	0-5	92.6%
	6-10	4.6%
	11-15	0.0%
	16-20	1.7%
	više od 20	1.1%

Instrumenti

Bavljenje debatom mjerilo se pomoću čestice: „U srednjoj školi debatiram __ mjeseci“. Sudionici su mogli samostalno upisati broj mjeseci kojima se bave debatom u srednjoj školi.

Političko znanje ispitano je *Testom političkog znanja*. Dio testa je preuzet od Bagića i Šalaja (2011; 2016). Pitanja o aktualnim političkim događanjima bila su promijenjena kako bi odgovori odgovarali trenutačnoj političkoj situaciji te je dodano još pitanja kako bi se test otežao jer se u prijašnjim istraživanjima test pokazao relativno lakšim za gimnazijsku populaciju (Bagić i Šalaj, 2016). Konačna verzija testa sastojala se od 30 pitanja kojima se ispitivalo temeljne političke pojmove, ustavno-politički ustroj Republike Hrvatske te informiranost o hrvatskoj i međunarodnoj politici. Pitanja su bila formulirana kao zadaci višestrukog izbora s četiri ponuđena odgovora od kojih je samo jedan točan, primjerice: „*Koja institucija donosi odluke o monetarnoj politici? a) Hrvatska narodna banka; b) Ministarstvo financija; c) Hrvatski Sabor; d) Međunarodni monetarni fond*“. Pouzdanost testa, izračunata Cronbachovim α koeficijentom, iznosi 0.764. Ukupni je rezultat izračunat kao zbroj bodova na 30 pitanja na svakom od kojih je bilo moguće ostvariti po jedan bod. U prilog primjerenosti testa svakako idu pokazatelji zahtjevnosti testa. Indeks lakoće testa iznosi 0.480, što ukazuje na test primjerene težine. S obzirom na to da se radi o testu višestrukog izbora s četiri ponuđena odgovora idealno bi bilo da se indeks lakoće kreće oko 0.6, no dobivena težina je i dalje u prihvatljivom rasponu (Ljubotina, 2012). Također, distribucija rezultata slični normalnoj što daje dodatan argument težinskoj primjerenosti testa. Prosječni indeks diskriminativnosti iznosi 0.274, što prelazi visinu 0.2 koja je minimum da bi se diskriminativnost smatrala prihvatljivom te se približava vrijednosti od 0.3 koja se smatra dobrom diskriminativnošću (Ebel i Frisbie, 1991).

Identifikacija s grupom debatanata ispitivala se *Upitnikom identifikacije s grupom debatanata*. Radi se o prilagođenoj verziji upitnika Maela i Ashfortha (1992) kojom se originalno mjerila identifikacija alumnijsa sa svojim fakultetima. Upitnik se sastoji od 6 čestica

na kojima sudionici daju svoje procjene pomoću skale Likertovog tipa s pet uporišnih točaka, na kojoj 1 označava „u potpunosti se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“. Veći rezultat na upitniku označava veću identifikaciju s debatantima. Primjer čestice iz skale je: „*Kad govorim o debatantima kažem mi, a ne oni*“. U ovom istraživanju korištena skala pokazala je pouzdanost izračunatu Cronbachovim α koeficijentom od 0.731. Eksploratornom faktorskom analizom dobiven je jedan faktor koji objašnjava 45.71% varijance. Ukupni rezultat izračunat je kao prosjek procjena na šest čestica.

Politička participacija mjerena je *Skalom namjere političke participacije*. Skala se sastoji od 17 političkih akcija, primjerice „*potpisivanje peticije*“ ili „*volontiranje u zajednici i javne akcije*“, za svaku od kojih sudionici procjenjuju namjeru sudjelovanja na Likertovoj skali od 1 do 4, gdje 1 znači „uopće nisam spreman/na sudjelovati“, a 4 „u potpunosti sam spreman/a sudjelovati“. Veći rezultat ukazuje na veću namjeru političke participacije. Navedene političke akcije preuzete su i prilagođene iz dva prijašnja istraživanja koja su se bavila političkom participacijom mladih (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015; Ilišin, 2016). Cronbachov α je iznosio 0.896. Faktorska analiza pokazuje glavni faktor kojim su zasićene sve čestice te on objašnjava 38.88% varijance. Ukupni rezultat na skali stoga je izračunat kao prosjek procjena sudionika za 17 političkih akcija.

Postupak

Prikupljanje podataka odvijalo se *online* putem pomoću platforme *Google Forms* od 11. veljače do 21. ožujka 2021. Do sudionika se došlo preko voditelja njihovih debatnih klubova. Voditelje se kontaktiralo putem *Facebooka* i e-pošte. Poslano im je pozivno pismo u kojem je objašnjen cilj istraživanja i prava učenika koji se odazovu na sudjelovanje. Također, bili su zamoljeni da dozvole istraživaču da osobno dođe pozvati debatante da sudjeluju u istraživanju tijekom sastanaka kluba ili da samostalno prosljedi poveznicu na anketu debatantima. Voditeljima koji su se odazvali na poziv poslana je obavijest za roditelje koju su trebali proslijediti roditeljima debatanata iz svog kluba te je potom dogovoren termin sastanka za anketiranje ili im je poslana poveznica na anketu za debatante.

Ukoliko je istraživač dolazio na sastanak, osobno je sudionicima objasnio njihova prava, koja su također bila opisana i u suglasnosti za sudjelovanje koja se nalazila prije anketnih pitanja.

Budući da se radi o srednjoškolcima, to jest djeci koja imaju 14 godina ili više, imaju pravo samostalno odlučiti o tome žele li sudjelovati u istraživanju, no o tome trebaju obavijestiti

svoje roditelje što je postignuto tako da se roditeljima poslala obavijest o istraživanju preko voditelja.

Etičko povjerenstvo Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu odobrilo je opisani postupak i materijale korištene u istraživanju.

Rezultati

Napravljene analize provedene su pomoću programa IBM SPSS Statistics 26.0 verzije za Windows i Hayesovog dodatka PROCESS (Hayes, 2018).

Za početak, napravljene su deskriptivne analize pojedinih varijabli (Tablica 3).

Tablica 3

Prikaz deskriptivnih podataka i rezultata testova normaliteta za Bavljenje debatom, Test političkog znanja, Upitnik identifikacije s grupom debatanata i Skalu namjere političke participacije

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>min.-max.</i>	<i>KS</i>	<i>SW</i>	<i>kurt.</i>	<i>asim.</i>
<i>Bavljenje debatom</i>	13.29	10.383	0-50.0	0.201**	0.872**	1.027	5.668
<i>Test političkog znanja</i>	14.46	5.015	4.0-28.0	0.106**	0.968**	-0.846	2.699
<i>Upitnik identifikacije s grupom debatanata</i>	3.60	0.766	1.2-5.0	0.075*	0.978**	0.737	-2.279
<i>Skala namjere politička participacije</i>	2.64	0.633	1.0-4.0	0.056	0.989	-1.189	-0.192

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *min.-max.* – minimalni i maksimalni postignuti rezultat, *KS* – vrijednost Kolmogorov-Smirnovog testa, *SW* – vrijednost Shapiro-Wilkovog testa, *kurt.* – indeks kurtičnosti, *asim.* – indeks asimetričnosti, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Debatanti su u prosjeku bili članovi srednjoškolskog debalnog kluba 13.29 mjeseci ($SD = 10.383$). Na *Testu političkog znanja* većina debatanata točno je rješavala oko polovice od 30 pitanja ($M = 14.46$; $SD = 5.015$). Iako je nekolicina debatanata ostvarila vrlo visoke rezultate, niti jedan debatant nije točno odgovorio na sva pitanja. Sudionicima su najlakša pitanja, koja je rješavalo oko 80% sudionika, bila „Što je Ustav?“, „Što od sljedećeg nije glavna osobina demokratskog poretka?“ i „Koja od sljedećih vrsta stranaka prihvaća određena ograničenja osobnih sloboda građana zbog zaštite morala i tradicionalnih vrijednosti?“. Najteža su im bila pitanja: „Kako se naziva većina potrebna za promjenu Hrvatskog Ustava kad o njoj glasa Hrvatski Sabor?“ i „Koja institucija donosi odluke o monetarnoj politici?“ koja je točno

rješavalo oko 16% sudionika. Prikaz svih pitanja i postotaka pojedinih odgovora nalazi se u Prilogu B. Prosječan rezultat na *Upitniku identifikacije s grupom debatanata* iznosio je 3.60 od maksimalno mogućih 5 ($SD = 0.766$). Na kraju, prosječan rezultat debatanata na *Skali namjere političke participacije* iznosio je 2.64 od maksimalnih 4 ($SD = 0.633$). Čini se da su debatanti najviše spremni na potpisivanje peticija, sudjelovanje na mirnim prosvjedima, volontiranje i javne akcije u zajednici te glasovanje na izborima, dok su najmanje spremni participirati u radu stranaka bilo kroz uključivanje u stranke, bilo kroz novčane donacije te sudjelovanje u nasilnim prosvjedima (detaljnije u Tablici 4).

Tablica 4

Prikaz deskriptivne statistike za pojedine čestice na Skali namjere političke participacije

Oblik političke participacije	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
<i>Potpisivanje peticije</i>	174	3.44	0.889
<i>Sudjelovanje u mirnom prosvjedu</i>	173	3.32	0.963
<i>Volontiranje i javne akcije u zajednici</i>	174	3.30	0.902
<i>Glasovanje na izborima</i>	174	3.23	1.114
<i>Davanje novčanog priloga u humanitarnim akcijama</i>	174	3.20	0.873
<i>Organiziranje humanitarne akcije, prikupljanje novčanih sredstava za rješenje nekog problema i slično</i>	173	3.12	0.939
<i>Uključivanje u rad organizacija civilnog društva</i>	172	2.83	0.968
<i>Bojkotiranje proizvoda iz moralnih ili političkih razloga</i>	174	2.68	1.133
<i>Pokretanje građanske inicijative na društvenim mrežama</i>	172	2.58	1.048
<i>Istupanje u medijima</i>	174	2.51	1.111
<i>Kontaktiranje međunarodnih organizacija</i>	174	2.51	1.116
<i>Organiziranje štrajka</i>	174	2.28	1.093
<i>Osobno kontaktiranje političara</i>	173	2.28	1.124
<i>Pokretanje građanske inicijative ili osnivanje organizacije civilnog društva</i>	171	2.25	1.084
<i>Uključivanje u rad političkih stranaka</i>	174	1.95	1.108
<i>Sudjelovanje u prosvjedu u kojem dolazi do oštećenja imovine, sukoba s policijom i slično</i>	174	1.82	0.966
<i>Davanje novčanih priloga političkim strankama</i>	173	1.50	0.797

Legenda: *N* – broj sudionika, *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija

Prije testiranja hipoteze, utvrđeno je jesu li zadovoljeni uvjeti za provođenje parametrijskih postupaka. Prvo je testirana normalnost distribucije rezultata svih varijabli. Provedeni su Kolmogorov-Smirnovljev (*KS*) test i Shapiro-Wilkov (*SW*) test te su oba ukazala

na to da se rezultati na svim varijablama, osim na *Skali namjere političke participacije*, značajno razlikuju od normalne distribucije rezultata (Tablica 3). Ipak, ne treba odmah isključiti mogućnost da se na ovakvim rezultatima provode parametrijska testiranja. Naime, analize *KS* i *SW* testa pokazuju kako su oba vrlo osjetljiva na ekstremne rezultate, što dovodi do toga da u prisutnosti ekstremnih rezultata ukazuju da se distribucija razlikuje od normalne, čak i kad to nije opravdano (Ghasemi i Zahediasl, 2012; Střelec, Grochová i Kolman, 2013). Iz tog razloga neki autori predlažu da se gleda kurtičnost i asimetričnost distribucija (Hair i sur., 2010), to jest jeli krivulja spljoštena i nalazi li se većina rezultata u središtu raspona ili izvan njega (Petz i sur., 2012). Ukoliko vrijednost indeksa kurtičnosti ne prelazi ± 10 , a vrijednost indeksa asimetričnosti ± 3 opravdano je smatrati da distribucija u zadovoljavajućoj mjeri odgovara normalnoj distribuciji (Kline, 2016). Vrijednosti indeksa kurtičnosti i asimetričnosti svih varijabli, osim *Bavljenja debatom*, ne prelaze ove vrijednosti (Tablica 3). Nadalje, na većim uzorcima, to jest oko 200 i više sudionika, nenormalna distribucija rezultata ne bi trebala imati značajnije posljedice za točnost izvedenih zaključaka, osim ako nenormalnost distribucije dovodi do narušavanja drugih važnih karakteristika poput homoscedasticiteta (Hair i sur., 2010). Zbog toga je nakon provjere normalnosti distribucije provjeren i homoscedasticitet, to jest utvrdilo se jeli varijabilitet rezultata oko pravca regresije podjednak u cijeloj distribuciji rezultata (Petz i sur., 2010). Vidnom inspekcijom i Breusch-Paganovim testom utvrđeno je da heteroscedasticitet nije prisutan, to jest prihvaćena je nul-hipoteza o homoscedasticitetu ($F = 1.317$; $df = 3$; $p > 0.05$). Budući da na nenormalnost jedne od varijabla ne bi trebala imati značajan utjecaj na kvalitetu rezultata na ovakvom uzorku, s obzirom da je zadovoljen uvjet homoscedasticiteta, odlučeno je da se može koristiti parametrijska statistika.

Kako bi se vidjelo je li opravdano provesti medijacijsku regresijsku analizu na varijablama, prvo su izračunate bivarijantne Pearsonove korelacije varijabli.

Tablica 5

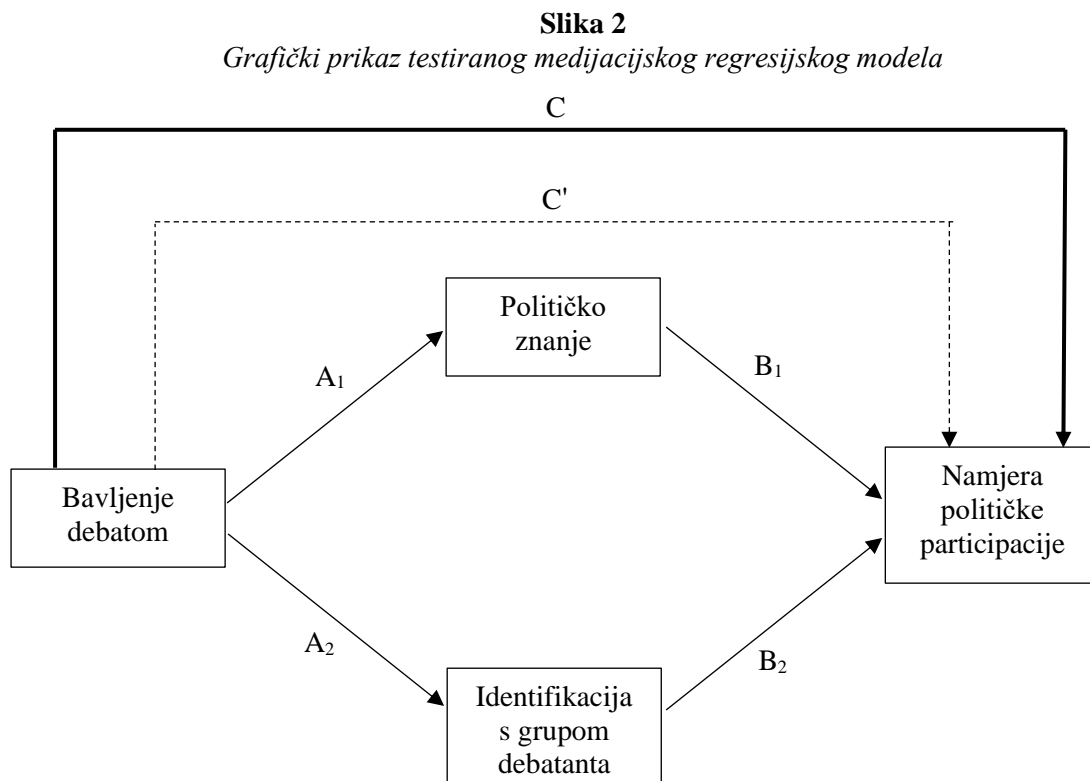
Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za *Bavljenje debatom*, *Test političkog znanja*, *Upitnik identifikacije s grupom debatanata* i *Skalu namjere politička participacije*.

	1	2	3	4
1 Bavljenje debatom	-			
2 Test političkog znanja	.431**	-		
3 Upitnik identifikacije s grupom debatanata	.300**	.155*	-	
4 Skala namjere političke participacije	.181*	.244**	.357**	-

Legenda: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Kao što je vidljivo iz Tablice 5, sve korelacije su značajne i pozitivne, dakle porast u bilo kojoj od varijabli dovodi do porasta u drugoj. Korelacije uglavnom imaju nisku ili srednju veličinu (Petz i sur., 2012), s tim da se najveća povezanost pokazuje između *Bavljenja debatom* i *Testa političkog znanja* te *Upitnika identifikacije s grupom debatanata* i *Skale namjere političke participacije*.

Budući da su varijable međusobno povezane opravdano je koristiti medijacijski regresijski model. Medijacijski model koji će se testirati prikazan je na Slici 2.

Model pretpostavlja da je duže bavljenje debatom povezano s većom političkom participacijom, medijacijskim učinkom stjecanja političkog znanja i identifikacije s debatantima.

Analiza modela pokazuje da je predloženi model značajan ($b = 0.011$) i objašnjava oko 16% varijance političke participacije. Pokazuje se da bavljenje debatom na političku participaciju u potpunosti djeluje preko političkog znanja ($b = 0.05$) i identifikacije s debatantima ($b = 0.06$), to jest da su indirektni efekti značajni, dok direktni efekt bavljenja debatom na političku participaciju nije (Tablica 5). Medijacijski efekti političkog znanja i identifikacije s debatantima otprilike su podjednake veličine. Duljina bavljenja debatom objašnjava velik dio varijance političkog znanja (18.3%), no ono je manje povezano s političkom participacijom ($b = 0.25$), dok je kod identifikacije s debatantima vidljiv obrnuti efekt. Duljina bavljenja debatom objašnjava manju količinu varijance identifikacije s

debatantima (8,9%), ali je više povezana s političkom participacijom od političkog znanja ($b = 0.268$).

Tablica 6

Prikaz rezultata medijacijske regresijske analize (N = 172)

	b (β)	Bootstrap 95% CI	R	R^2	F	df	p
Efekt <i>Bavljenja debatom</i> na medijatore (putevi A na Slici 3.)							
<i>Političko znanje</i>	.207 (.428)	[0.141-0.273]*	.428	.183	38.06	1/170	<.01
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.022 (.299)	[0.011-0.033]*	.299	.089	16.64	1/170	<.01
Direktni efekt medijatora na <i>Političku participaciju</i> (putevi B na Slici 3.)							
<i>Političko znanje</i>	.025 (.194)	[0.005-0.044]*					
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.268 (.325)	[0.148-0.039]*					
Totalni efekt <i>Bavljenja debatom na Političku participaciju</i> (put C na Slici 3.)							
	.011(.180)	[0.005-0.018]*	.404	.163	10.89	3/168	<.01
Direktni efekt <i>Bavljenja debatom na Političku participaciju</i> (put C' na Slici 3.)							
	.000	[-0.01-0.01]					
Totalni indirektni efekt <i>Bavljenja debatom na političku participaciju</i>							
<i>Političko znanje</i>	.005 (.083)	[0.000-0.001]*					
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.006 (.097)	[0.002-0.011]*					

Legenda: b – nestandardizirani regresijski koeficijent, β – standardizirani regresijski koeficijent, Bootstrap 95% CI – nestandardizirane vrijednosti intervala pouzdanosti dobivenih *bootstrap* metodom uz 95% sigurnosti, R – koeficijent multiple korelacije, R^2 – koeficijent determinacije, F – F omjer, df – stupnjevi slobode, p – značajnost

Napomene: ukoliko Bootstrap 95% CI interval ne obuhvaća nulu možemo reći da je koeficijent značajan uz 95% sigurnosti (takvi intervali označeni su s *)

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti vezu bavljenja debatom, političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata s političkom participacijom. Utvrđeno je da je bavljenje debatom povezano s političkom participacijom što je u skladu s nekim od prijašnjih nalaza istraživanja u kojima su debatanti izjavljivali da ih debata potiče na politički angažman (Cridland-Hughes, 2010; Mirra i sur., 2016). U ovoj vezi medijacijsku ulogu imaju političko znanje i identifikacija s debatantima. Kad su ova dva medijatora uključena, u potpunosti

objašnjavaju vezu bavljenja debatom i participacije. Niz dosadašnjih istraživanja dovelo je u vezu debatiranje i stjecanje znanja u području politike, no temeljila su se na samoiskazima debatanata (Hall; 2006; Littlefield, 2001; Zorwick i Wade, 2016; Zwarnsteyn, 2012). Zbog toga je dodatno važno naglasiti da je ovo istraživanje pokazalo da je duže bavljenje debatom povezano s postizanjem viših rezultata na testu političkog znanja na relativno velikom uzorku debatanata. Veza političkog znanja i participacije također je u skladu s nalazima nekih prijašnjih istraživanja. Istraživači smatraju da djeluje preko boljeg razumijevanja važnosti političkih odluka (Galston, 2001), poznavanja političkih procesa i institucija (Zwarnsteyn, 2012) te pozitivnijih stavova o političkom djelovanju (Galston, 2001; Schyns i sur., 2004; prema Bovan i Širinić, 2016). S druge strane, veza identifikacije i političke participacije dosad nije bila istraživana na ovom području, no iz poznavanja teorije vezane uz navedene konstrukte bila je očekivana. Identifikacija se događa kad osoba prepoznaje da je član određene grupe i vrednuje svoje pripadanje grupi (Tajfel, 1982). Za mnoge srednjoškolce njihov debatni klub i društvo debatanata postaju ključne grupe, jer u njima nalaze prijatelje (Littlefield, 2001) dakle visoko se identificiraju s njima. Identifikacija s grupom dovodi do prihvaćanja njenih vrijednosti, normi i ciljeva te djelovanja u skladu s očekivanjem grupe (Turner, 1991; prema Jans, 2021). Utjecaj grupe na pojedinca prisutan je za sve vrijednosti, norme i ponašanja, pa tako i one vezane uz politiku i političko djelovanje. Pojedinci uključeni u grupe u kojima je političko djelovanje prisutno i vrednovano i sami više participiraju (Jans, 2021; McFarland i Thomas, 2006; Metzger i Smetana, 2009; Shulman i Levine, 2012). Identifikacija s grupom debatanata dosad nije bila dovedena u vezu s većom političkom participacijom, no izjave koje se su debatanti davali u dosadašnjim istraživanjima idu u prilog pretpostavci da su skloniji participaciji jer se kroz debatu identificiraju s grupom koja vrednuje politiku. Primjerice, debatanti u istraživanju Zwarnsteyn (2012) izjavljuju da većinu svojih osobnih vrijednosti mogu povezati sa sudjelovanjem u debati, a da je u središtu tih vrijednosti političnost i borba za socijalnu pravdu. Sve navedeno pokazuje da su rezultati dobiveni u ovom istraživanju očekivani i u skladu s postavljenim hipotezama.

Provedene analize ukazale su na još neke vrlo zanimljive nalaze. Za početak, iako bavljenje debatom objašnjava relativno velik dio varijance političkog znanja, čini se da političko znanje nije snažno povezano s namjerom političke participacije. Jedno od potencijalnih objašnjenja moglo bi biti da je *Test političkog znanja* ispitivao pitanja i o domaćoj, ali i međunarodnoj politici. Moguće je da debata dovodi do poboljšanja znanja u oba područja, ali da razumijevanje međunarodne politike nije toliko relevantno za participaciju s obzirom da se ona ipak uglavnom odnosi na aktivnosti vezane uz vlastitu državu i poznavanje događaja u

njoj. Primjerice, glasanje na izborima ili potpisivanje peticija. Neka prijašnja istraživanja već su upozoravala na to da su debatanti potencijalno previše usmjereni na međunarodnu politiku u odnosu na domaću što bi mogla biti prepreka u angažmanu (Zwarnsteyn, 2012). Iako iz odgovora na pitanja u Testu političke participacije nije moguće izvući potpuno siguran zaključak o tome prioritiziraju li debatanti međunarodnu politiku nad domaćom, uvid u odgovore na neka od pitanja mogla bi biti indikativna. Primjerice, dok 41% debatanata zna da je na vlasti Ujedinjenom Kraljevstvu Konzervativna stranka (*Conservative Party*), dok svega 24% debatanata zna prepoznati koje sve stranke čine vladajuću koaliciju u Hrvatskoj. Drugo objašnjenje ovakvog odnosa znanja i participacije moglo bi biti da znanje nije dovoljan faktor da bi se osoba politički angažirala, već mora biti dodatno motivirana. Primjerice, na ovaj problem ukazuje niz autora koji tvrde da debatanti imaju visoko znanje, no prvenstveno su motivirani pobjedama u debati pa znanje koriste samo u tu svrhu (Cridland-Hughes, 2010; Hlavacik, 2016; Hogan i Kurr, 2017; Mitchell, 1997). Ovome u prilog ide i nalaz da iako duljina bavljenja debatom ne predviđa osobito velik dio varijance identifikacije s debatantima, ona ima snažniju povezanost s namjerom političke participacije od političkog znanja. Takav nalaz mogao bi ukazivati da je u pozadini participacije u većoj mjeri postojanje grupe koja nas motivira i potiče da se angažiramo nego poznavanje politike. Ovo nas navodi na to da je potrebno u većoj mjeri istraživati psihološke varijable u kontekstu debate i participacije mladih. S obzirom da se pokazuje da je identifikacija važan prediktor participacije, bilo bi važno otkriti koje karakteristike debate dovode do veće identifikacije s njom, budući da vrijeme provedeno u klubu, koje se mjerilo u ovom istraživanju, nije objasnilo velik dio varijance identifikacije. Moguće je da je važnija kvaliteta vođenja kluba ili prijateljstva sklopljenih u klubu s obzirom da se identificiramo prvenstveno s grupama koje nam važne (Aronson i sur., 2013).

Osim testiranog modela, prikupljeni podaci daju nam zanimljive uvide u političko znanje i namjeru političke participacije debatanata.

Kad pogledamo političko znanje debatanata zaključujemo da točno rješavaju oko polovice pitanja na *Testu političkog znanja*. Ipak, prema ovom rezultatu treba biti nešto manje kritičan u odnosu na zaključke prijašnjih istraživanja Bagića i Šalaja (2011; 2016) te Bakete i suradnika (2021) s obzirom da je verzija testa korištena u ovom istraživanju mnogo zahtjevnija od njihovog originalnog upitnika – uključivala je dodatna pitanja o političkim pojmovima, ulogama institucija i vrlo teška pitanja iz međunarodne politike. Uvidom u odgovore na učenička pitanja koja su se koristila i u prijašnjim istraživanjima političke pismenosti (Baketa i sur., 2021; Bagića i Šalaj, 2016) i u ovom istraživanju, može se zaključiti da debatanti na gotovo sva pitanja točno odgovaraju u većoj mjeri. S jedne strane to je očekivano s obzirom da se radi

o gimnazijskoj populaciji koja općenito pokazuje veće znanje (Baketa i sur., 2021; Bagić i Šalaj, 2011; 2016). Ipak valja naglasiti da je uzorak u prijašnjim istraživanjima obuhvaćao samo maturante, za koje je logično očekivati da imaju nešto više znanja, za razliku od ovog istraživanja u kojem su sudjelovali učenici svih razreda. Ta činjenica ponovno bi mogla ići u prilog tome da debata omogućava učenicima da ranije usvoje više znanja iz politike. Dakako, valja naglasiti da nam ovakav površni uvid ne može dati odgovor znaju li debatanti više od svojih kolega koji ne debatiraju već bismo za to morali provesti istraživanje na obje skupine. Nadalje, debatanti su pokazivali određeno nerazumijevanje pojmova na sličan način na koji o tome izvještavaju Bagić i Šalaj u svojem istraživanju (2016). Usvojili su neke pojmove na razini definicije, no nisu ih bili u mogućnosti primijeniti. Primjerice, većina točno definira organizacije civilnog društva, no u kasnijem pitanju ne zna prepoznati da centri za socijalnu skrb ne pripadaju u civilno društvo (3. i 4. pitanje u Prilogu B). Slično tome, na pitanja koje stranke se zalažu za minimalnu intervenciju u ekonomiju oko 30% debatanata odgovara socijaldemokratske (7. pitanje u Prilogu B), a na pitanje koja država je teokratska oko 20% debatanata odgovara Sjeverna Korea (29. pitanje u Prilogu B), što ukazuje na potpuno nerazumijevanje pojmova s obzirom da se socijaldemokratske stranke zalažu upravo za regulaciju ekonomije, a Sjeverna Korea je komunistička država. Ukupno, s obzirom na težinu pitanja, bilo bi opravdano zaključiti da debatanti pokazuju relativno dobro političko znanje, no da bi s njima trebalo dodatno poraditi na dubljem razumijevanju određenih pojmova.

Uvidom u prosječnu vrijednost procjena na *Skali namjere političke participacije* možemo vidjeti da su debatanti uglavnom odgovarali da su donekle sigurni da bi sudjelovali u različitim oblicima političke participacije. Debatanti većinski preferiraju slične političke akcije kao i opći uzorak mladih u Hrvatskoj, to jest najviše su skloni potpisivanju peticija, volontiranju, glasanju na izborima i humanitarnim akcijama (Baketa i sur., 2021; Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015; Ilišin, 2016). Ipak, za razliku od prijašnjih istraživanja visoko se pozicioniralo i sudjelovanje u mirnim prosvjedima. Moguće je da je visoka sigurnost u sudjelovanje u mirnim prosvjedima proizišla upravo iz bavljenja debatom. Naime, kao ključan dio identiteta debatanata ističe se upravo želja za socijalnom pravdom, jednakošću i pravednošću (Zwarnsteyn, 2012) koju ljudi češće izražavaju prosvjednim okupljanjem, nego, primjerice, izlaskom na izbore. Također, prosvjedi po svojoj prirodi iziskuju određenu razinu eksponiranja s obzirom na to da se ljudi okupljaju na javnom mjestu i izražavaju stavove. Moguće je da su debatanti skloniji takvom angažmanu od drugih s obzirom da izjavljuju kako ih je debata osnažila u javnom iskazivanju neslaganja i prijedloga za promjene (Cridland-Hudgens, 2010; Mirra i sur., 2016). Debatanti su izražavali da su najmanje skloni angažirati se kroz političke

stranke, što je u skladu s prijašnjim nalazima o mladima u Hrvatskoj (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2015). Također, nisu skloni nasilnim prosvjedima. Ovo je također konzistentno s prijašnjim istraživanjima o mladima (Ilišin, 2016), ali moguće da je kod debatanata još dodatno potaknuto time što su naučeni mirno i verbalno rješavati sukobe (Bellon, 2000).

Ograničenja istraživanja

Provedeno istraživanje ima nekoliko ograničenja na koje valja paziti pri izvlačenju zaključaka i implikacija iz nalaza.

Prvo, duljina bavljenja debatom, kao i političko znanje su povezani s dobi i razredom koji učenici pohađaju. Duljina debatiranja se mjerila kao broj mjeseci debatiranja u srednjoj školi, stoga je logično da dulje debatiraju učenici viših razreda, a političko znanje također raste s dobi i razredom ($r_d = .274$; $r_r = .348$; $p < .01$), moguće neovisno o bavljenju debatom, zbog znanja koje učenici stječu u školi, osobito na nastavi Politike i gospodarstva u 4. razredu. Dakle, moguće je da dobivene povezanosti zapravo posljedica dobi i razreda koje debatant pohađa, a ne njegova sudjelovanja u debati. Uvidom u korelacije između varijabli korištenih u modelu utvrdilo se da su razred i dob u vrlo visokoj korelaciji ($r = .916$; $p < .01$), a da je razred u nešto većim korelacijama s varijablama korištenim u modelu, stoga su se daljnje analize radile pomoću varijable razreda (Prilog C). Pokazuje se da postoji pozitivna povezanost razreda s bavljenjem debatom i političkim znanjem, ali ne i identifikacijom s debatantima i političkom participacijom, no parcijalizacija ove varijable iz modela nije dovela do nikakve značajnije promjene u modelu (Prilog C). Ukupno, čini se da ograničenja vezana uz varijablu razreda nisu bila relevantna za istraživanje. Na sličan način mogao bi djelovati i socioekonomski status. Postoje indicije da bi socioekonomski status mogao utjecati na uspješnost u debati, a time i vjerojatnost da se osoba dulje bavi debatom, jer djeca iz viših klasa imaju način ponašanja i jezični kod koji im daje prednost u odnosu na djecu iz nižih klasa pri debatiranju (Warner i Brusckhe, 2001). Kao što je već istaknuto, socioekonomski status također je jedan od konzistentnih prediktora političkog znanja i političke participacije (Bagić i Šalaj, 2011; 2016; Ilišin, 2016), a moguće je da je povezan i s identifikacijom s debatantima jer je vjerojatno da će se osobe više povezati s grupama sličnim njima – to jest da će ući u grupu visokog socioekonomskog statusa ako i oni spadaju u tu klasu (Aronson i sur., 2013). Iz ovih razloga, moguće je da se debatom bave učenici visokog socioekonomskog statusa koji istovremeno postižu i veće rezultate na političkom znanju, identifikaciji i participaciji zbog prilika koje su dobili zbog materijalnog statusa ili obrazovanja roditelja. U tom slučaju veće znanje i

participacija nisu povezani s debatiranjem već je u pozadini rezultata zapravo socijalna klasa. Ipak, zaključeno je da nije vjerojatno da je ovaj utjecaj postojao u većoj mjeri jer je uzorak relativno homogen po socioekonomskom statusu, to jest većina debatanata u uzorku ima iznadprosječan materijalni status i vrlo obrazovane roditelje. Čini se da bi socioekonomski status svakako trebalo kontrolirati u slučaju da se grupu debatanata uspoređivalo s grupom prosječnih učenika, no u ovakvom nacrtu istraživanja vjerojatno nema značajan utjecaj.

Drugo ograničenje istraživanja je što se politička participacija mjerila kao namjera, dakle samoiskaz debatanata o tome koliko je vjerojatno da bi u budućnosti sudjelovali u nekoj političkoj akciji. Ovakvo mjerenje participacije može dovesti do iskrivljenih podataka. Za početak namjere se ne moraju nužno prelići u djelovanje kad se za to pruži prilika. Ovaj disparitet naziva se jaz između namjere i ponašanja (eng. *intention-behaviour gap*) i njegovo postojanje potvrđeno je velikim brojem istraživanja (Sheeran i Webb, 2016). Pokazuje se da se namjere pretvore u stvarno ponašanje otprilike u polovici slučajeva (Sheeran i Webb, 2016). Neki od razloga su što se ljudi ne sjete djelovati, propuste prilike za djelovanje, ne pripreme se ili nemaju volje (Sheeran i Webb, 2016). Razlika namjere i ponašanja u ovom istraživanju mogla bi biti dodatno potaknuta socijalno poželjnim odgovaranjem. Naime, ako je politička participacija zaista normativna u debatnim klubovima, kao što se u istraživanju tvrdi, to znači da su debatanti svjesni da njihova okolina očekuje da budu politički angažirani. Iz tog razloga bi mogli namjerno ili nenamjerno iskrivljavati svoje odgovore kako bi se činili skloni participiranju. Tome u prilog idu i neki prijašnji nalazi o jazu između namjere i ponašanja. Namjere bolje predviđaju ponašanja kad se temelje na osobnim uvjerenjima nego socijalnim normama (Sheeran i Orbell, 1999; prema Sheeran i Webb, 2016) te su ljudi skloni ne prelići namjere u ponašanje jednom kad su u očima drugih postigli određeni identitet (Gollwitzer et al., 2009; prema Sheeran i Webb, 2016). Unatoč navedenim nalazima, činilo se da je primjerenije mjeriti namjeru političke participacije debatanata nego trenutno političku participaciju iz dva razloga. Prvo, većina učenika u uzorku su maloljetnici što znači da nemaju legalno pravo glasati ili potpisivati neke vrste peticija i neki oblici participacije poput štrajka trenutno nisu relevantni za njih. Drugo, čak i oni koji su punoljetni i dalje nisu samostalni. To znači da ne raspolažu novcem pa nije vjerojatno da mogu davati novčane priloge ili bojkotirati određene proizvode. Također, vjerojatno trebaju dozvolu roditelja da bi otišli na prosvjed, istupali u medijima ili sudjelovali u oblicima participacije koji zahtijevaju veće eksponiranje. Iz tih razloga, zaključeno je da je namjera budućeg ponašanja možda bolji odraz stvarne participacije nego njihova mogućnost da trenutno budu politički aktivni. Dodatno u prilog ovakve odluke ide i nalaz da specifične namjere bolje predviđaju buduće ponašanje od

primjerice stavova ili vrijednosti koje se moglo koristiti u ovom istraživanju kao zamjenu za ponašajne varijable (Sheeran i Webb, 2016). Dakako, najbolje rješenje bilo bi provesti longitudinalno istraživanje na dvije skupine i vidjeti jesu li osobe koje su bile debatanti zaista više politički aktivne od svojih vršnjaka u budućnosti. Osim što je bolja mjera stvarne participacije i daje nam mogućnost usporedbe s nedeбатantima, longitudinalno mjerenje moglo bi nam dati i uvid u samoselekciju debatanta. Dugoročnim praćenjem mogli bismo utvrditi koji učenici ostaju u debatnim klubovima i nastavljaju biti u krugu debatanata, a koji od njih odustaju od aktivnosti. Na ovaj način može se utvrditi postoje li sustavni faktori, poput socioekonomskog statusa, koji su povezani s time da se učenici nastavljaju baviti debatom. Na taj način bi se jasnije moglo zaključivati o tome jeli u pozadini participacije i uspjeha debatanta zaista debata ili su pozitivni ishodi posljedica drugih čimbenika. Na kraju, longitudinalno praćenje dalo bi uvid u promjene participacije tijekom godina. Naime, budući da se identifikacija s debatantima pokazala kao dobar prediktor participacije, upitno je hoće li se participacija nastaviti kad grupa više neće imati toliko utjecaja na pojedinca. Dakle, upitno je preuzimaju li debatanti vrijednosti participacije stečene u debati za cijeli život ili ih privremeno usvajaju da bi se uklopili u grupu. Općenito se pokazuje da normativni socijalni utjecaj ne dovodi nužno do privatnog prihvaćanja, to jest internalizacije normi (Aronson i sur., 2013). To znači da postoji mogućnost da debatanti trenutno zaista imaju visoku namjeru sudjelovanja, ali da će ona nestati nakon što maturiraju ili kad se isključe iz grupe debatanata.

Na kraju, u ovom istraživanju je mjerena kvantiteta, a ne kvaliteta političke participacije. Činjenica da bi se debatanti bili voljniji politički aktivirati ne znači da bi da aktivnost rezultirala dobrom i promišljenom akcijom. Primjerice, izlazak na izbore znači malo ukoliko osoba ne prati kampanju i nije upoznata s kandidatima ili strankama. Dakako, postoji velika vjerojatnost da za debatante ovo ne bi bila samo „participacija participacije radi“ s obzirom da se u istraživanju istovremeno pokazalo da je debata pozitivno povezana s porastom političkog znanja koje se pokazuje kao dobar prediktor ne samo količine participacije nego i njene kvalitete (Galston, 2001).

Praktične implikacije

Ključna praktična implikacija ovog istraživanja jest da je mlade ljude važno uključivati u aktivnosti koje poboljšavaju političko znanje i, još važnije, dovode do identifikacije s grupom politički aktivnih pojedinaca s obzirom da takve aktivnosti dovode do veće namjere političke participacije. Poticanje političke participacije izrazito je važno jer se pokazuje da je

adolescencija ključno razdoblje za usvajanje participativnih ponašanja kroz cijeli život (Eckstein, 2012). Također, važno je u kontekstu Hrvatske u kojoj je uključenost mladih u politiku trenutačno nezadovoljavajuća (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2015; Ilišin, 2016). Bez da mladi sudjeluju u politici, teško da će se njihova prava i status promijeniti neovisno o tome što su nezadovoljni trenutnom političkom situacijom i svojim položajem (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2015).

Čini se da je jedna važna prednost debate što su u nju u velikom broju uključene djevojke. Naime, istraživanja pokazuju da djevojke u prosjeku imaju manje političko znanje (Bagić i Šalaj, 2011; 2016; Galston, 2001) te da donekle manje participiraju u nekim političkim akcijama (Eckstein, 2012; Ilišin, 2016). Bavljenje debatom mogao bi biti način da se kod djevojaka potakne interes za politiku i da se smanji razlika u znanju između djevojaka i mladića. Bilo bi odlično da se na isti način uključi i druge skupine kod kojih je zamijećeno manje znanje i participacija. Primjerice, iz sastava uzorka očito je da se debatom prvenstveno bave djeca prosječnog ili visokog socioekonomskog statusa i koja pohađaju gimnazije. Bilo bi poželjno da se više debatnih klubova otvori i u strukovnim školama i da se za debatu pokušava zainteresirati djecu iz niže klase s obzirom da su to skupine koje nažalost imaju značajno niže političko znanje i ne sudjeluju u politici (Baketa i sur., 2021; Bagić i Šalaj, 2011; 2016; Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2015). Dakako, valja napomenuti da s obzirom da je istraživanje provedeno na većinski gimnazijskom uzorku iz visoke socijalne klase nismo sigurni bi li debatiranje imalo podjednak utjecaj na znanje i participaciju na drugačijem uzorku te bi li se drugi učenici u istoj mjeri identificirali s grupom debatanata.

Prijedlozi za buduća istraživanja

Postoje četiri ključna područja za koje bi bilo dobro da budu istražena u budućim istraživanjima.

Prvo, valjalo bi pobliže ispitati psihološke varijable vezane uz političku participaciju poput motivacije te utjecaja vrijednosti i normi. U ovom istraživanju pokazalo se da je identifikacija s grupom dobar prediktor političke participacije. Bilo bi poželjno pobliže istražiti što potiče debatante da se identificiraju s grupom kako bi debatni klubovi bili uspješniji u uključivanju učenika u svoju grupu. Nadalje, bilo bi dobro otkriti na koje načine identifikacija potiče političku participaciju – radi li se o usvajanju normi kao što je pretpostavljeno ili je u pozadini direktno poticanje ili neki potpuno drugi mehanizam.

Drugo, trebalo bi utvrditi trajnost utjecaja debate na političku participaciju. Kao što je navedeno, moguće je da se radi o normativnom socijalnom utjecaju debate koji ne vodi do

privatnog prihvaćanja. U tom slučaju, debata bi bila djelotvorno sredstvo poticanja participacije samo dok je osoba u krugu debatanata, no ne i ukoliko izađe iz njega što bi uvelike umanjilo značaj dobivenih rezultata.

Treće, bilo bi poželjno usporediti političko znanje i participaciju debatanata i nedebatanata kako bismo mogli suditi koliki efekt debata zapravo ima. U ovom istraživanju se pokušalo usporediti dobivene rezultate s onima dobivenim u prijašnjim istraživanjima i činili su se ohrabrujućima, no to je nužno empirijski provjeriti primjerenim nacrtom istraživanja.

Na kraju, iako dobiveni nalazi idu u korist debate, važno je provjeriti imaju li i druge srodne aktivnosti slične ishode na znanje i participaciju. U tom kontekstu bilo bi dobro provesti slično istraživanje na učenicima koji su, primjerice, članovi Europskog parlamenta mladih ili pišu za školske novine. Ovo je važno jer učenici, pogotovo u manjim sredinama, nemaju pristup debatnim klubovima ili im javno govorništvo predstavlja izvor anksioznosti, stoga je važno da se mogu uključiti u srodne aktivnosti koje bi također kod njih mogle dovesti do poboljšanja političkog znanja i više participacije.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti vezu bavljenja debatom, političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata s političkom participacijom. Istraživanje je provedeno anketom na debatantima koji su članovi srednjoškolskih debatnih klubova u Hrvatskoj ($N = 175$, 73.1% djevojke). Rezultati pokazuju da je bavljenje debatom pozitivno povezano s namjerom političke participacije, potpunom medijacijom političkog znanja i identifikacije s grupom debatanata. Duže sudjelovanje u debati povezano je s znanjem o politici i identifikacijom s politički aktivnom skupinom koje je zatim povezano s višom namjerom političke participacije. Ovakvi nalazi u skladu su s postavljenom hipotezom. Identifikacija s debatantima pokazuje se kao snažniji prediktor političke participacije od političkog znanja iako bavljenje debatom objašnjava veći dio varijance političkog znanja nego identifikacije s debatantima. Ovakvi nalazi u skladu su s postavljenom hipotezom.

U praktičnom smislu, nalazi nas upućuju na važnost toga da se mlade uključuje u aktivnosti koje potiču stjecanje znanja o politici i u kojima susreću osobe koje visoko vrednuju politiku i same su politički aktivne. Takva okolina trebala bi biti poticajna za to da više politički participiraju. Bilo bi osobito važno u još većem broju uključiti učenike koji su pripadnici socioekonomskih skupina kod kojih se konzistentno pokazuje da imaju manje političko znanje i manje su politički angažirani.

Literatura

- Akerman, R. i Neale, I. (2011). *Debating the evidence: an international review of current situation and perceptions*. CfBT Education Trust i English-Speaking Union.
- Allen, M., Berkowitz, S., Hunt, S. i Louden, A. (1999). A meta-analysis of the impact of forensics and communication education on critical thinking. *Communication Education*, 48, 18-30.
- Arends, R. I. (2014). *Learning to Teach* (10. izdanje). McGraw-Hill Education
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert R. M. (2013). *Social Psychology* (8. izdanje). Pearson.
- Bagić, D. i Šalaj, B. (2011). Političko znanje mladih u Hrvatskoj. U Bagić, D. (Ur.) *Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca* (str. 14-45). GONG i Fakultet političkih znanosti, Zagreb.
- Bagić, D. i Šalaj, B. (2016). Kako mladi stječu političko znanje? Analiza čimbenika političke pismenosti hrvatskih maturanata. U Kovačić, M. i Horvat, M. (Ur.). *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* (str. 51-71). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG.
- Baketa, N., Bovan, K. i Matić Bojić, J. (2021). *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj - istraživački izvještaj za 2021. godinu*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Bovan, K. i Širinić, D. (2016). (Ne)demokratski stavovi maturanata u hrvatskoj – prisutnost i odrednice. U Kovačić, M. i Horvat, M. (Ur.). *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* (str. 91-110). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG.
- Cota-Bekavac, M. (2001). Usavršavanje kritičkog mišljenja i komunikacijskih vještina edukativnom raspravom (debatom). *Suvremena psihologija*, 4(1-2), 121-131.
- Cridland- Hughes, S. A. (2010). *Valuing voice: Critical literacy practices in an urban debate community*. [Doktorski rad, Emory University]. ProQuest Dissertations Publishing, <https://search.proquest.com/openview/dddbd5572db20a38ce52b56911143263/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Ćulum, B., Gvozdanović, A. i Baketa, N. (2016). Politička znanja maturanata i značajnost odrednica koje ih oblikuju. U Kovačić, M. i Horvat, M. (Ur.). *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* (str. 31-50). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG.

- Deno, K. (2015). *Metodička obrada debate u nastavi Hrvatskoga jezika u srednjim školama* [Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]. darhiv. http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5604/1/Diplomski_rad_Kristina_Djeno.pdf
- Eckstein, K., Noack, P. i Gniewosz, B. (2012). Attitudes toward political engagement and willingness to participate in politics: Trajectories throughout adolescence. *Journal of Adolescence*, 35, 485–495.
- Ebel, R. L. i Frisbie, D. A. (1991). *Essentials of Education Measurement* (5. izdanje). Prentice-Hall.
- Europska unija. (2019). *Key competences for lifelong learning*. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>
- Fine, G. A. (2000). Games and truths: Learning to construct social problems in high school debate. *The Sociological Quarterly*, 41(1), 103-123.
- Finegold, D. i Notabartolo, A. (2010). *21st-century competencies and their impact: An interdisciplinary literature review*. Board on Training and Assessment. http://www7.national-academies.org/bota/Finegold_Notabartolo_Impact_Paper.pdf.
- Galston, W. A. (2001). Political knowledge, political engagement, and civic education. *Annual Review of Political Science*, 4, 217–234.
- Geisinger, K. F. (2016). 21st century skills: What are they and how do we assess them?. *Applied Measurement in Education*, 29(4), 245-249.
- Ghasemi, A. i Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: A guide for non-statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486-489.
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. i Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7. izdanje). Pearson Educational International.
- Hall, G. (2006). Civic connections: Urban debate and democracy in action during out-of-school time. *Afterschool Matters Occasional Paper Series*, 7, 21-37.
- Hattie, J. A. C. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Taylor & Francis e-Library.
- Hayes, A.F.(2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2. izdanje). The Guilford Press.
- Hlavacik, M., Lain, B., Ivanović, M. i Ontiveros-Kersch, B. (2016). The state of college debate according to a survey of its coaches: Data to ground the discussion of debate and civic engagement. *Communication Education*, 65(4), 382-396.

- Hogan, J. M. i Kurr, J. A. (2017) Civic education in competitive speech and debate, *Argumentation and Advocacy*, 53(2), 83-89.
- Hrvatsko debatno društvo. (2020). *Osnove WS formata*. <http://hdd.hr/wp-content/uploads/2020/10/Osnove-WS-formata-.pdf>
- Hrvatsko debatno društvo. (2021a). *Karl Popper debatni format*. <http://hdd.hr/wp-content/uploads/2021/02/Karl-Popper-debatni-format-HDD-1.pdf>
- Hrvatsko debatno društvo. (2021b). *Novosti*. <http://hdd.hr/category/novosti/>
- Hrvatsko debatno društvo. (n.d.). *Debatni program*. <http://hdd.hr/debatni-program/>
- Huddy, L. (2001). From social to political identity: A critical examination of social identity theory. *Political Psychology*, 22(1), 127-156.
- Ilišin, V. i Spajić Vrkaš, V. (2015). *Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj: Istraživački izvještaj*. Ministarstvo socijalne politike i mladih. <https://demografijaimladi.gov.hr/UserDocsImages/Direktorij%201/potrebe-problemi-i-potencijali-mladih-u-Hrvatskoj-istrazivacki-izvjestaj.docx>
- Ilišin, V. (2016). Socijalna i politička participacija maturanata. U Kovačić, M. i Horvat, M. (Ur.). *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* (str. 91-110). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG.
- Jans, L. (2021). Changing environmental behaviour from the bottom up: The formation of pro-environmental social identities. *Journal of Environmental Psychology*, 73, 1-13.
- Kalesnikava, V. A., Ekey, G. P., Ko, T. M., Shackelford, D. T. i Mezuk, B. (2019). Grit, growth mindset and participation in competitive policy debate: Evidence from the Chicago Debate League. *Educational Research and Reviews*, 14(10), 358-371.
- Keča, M. (2015). *Metodički pristup debati u nastavi* [Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]. [http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5151/1/\(Metodicki_pristup_debati_u_nastavi_KecaZAVR%C5%A0NO\).pdf](http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5151/1/(Metodicki_pristup_debati_u_nastavi_KecaZAVR%C5%A0NO).pdf)
- Klandermans, B., Sabucedo, J. M., Rodriguez, M., i de Weerd, M. (2002). Identity processes in collective action participation: Farmers' identity and farmers' protest in the Netherlands and Spain. *Political Psychology*, 23(2), 235-251.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. The Guilford Press.
- Kovačić, M. i Vrbat, I. (2014). „Znam da ništa ne znam“: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagreb. *Suvremene teme*, 7(1), 56-75.

- Leighley, J. (1996). Group membership and the mobilization of political participation. *The Journal of Politics*, 58(2), 447-463.
- Littlefield, R. S. (2001). High school student perceptions of the efficacy of debate participation. *Argumentation and Advocacy*, 38(2), 83-97.
- Lukić, I. (2013, ožujak 26). *Debata kao nastavna metoda u predmetima društveno-humanističkog područja* [Izlaganje]. Stručni skup za nastavnike sociologije i politike i gospodarstva, Zagreb, Hrvatska.
<https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/images/razno/I.Lukic.pdf>
- Ljubotina, D. (2012). *Izrada testa i analiza zadatka* [Neobjavljeni rukopis]. Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Mael, F. i Ashforth, B. E. (1992). Alumni and their alma mater: A partial test of the reformulated model of organizational identification. *Journal of Organisational Behaviour*, 13, 103-123.
- McFarland, D. A. i Thomas, R. J. (2006). Bowling young: How youth voluntary associations influence adult political participation. *American Sociological Review*, 71(3), 401-425.
- Metzger, A. i Smetana, J. G. (2009). Adolescent civic and political engagement: Associations between domain-specific judgments and behavior. *Child Development*, 80(2), 433-441.
- Mezuk, B. (2009). Urban debate and high school educational outcomes for African American males: The case of the Chicago Debate League. *Journal of Negro Education* 78(3), 290–304.
- Minch, K. (2006). *The value of speech, debate and theatre activities: Making the case for forensics*. National Federation of State High School Associations
- Mirra, N., Honoroff, B., Elgendy, S., i Pietrzak, G. (2016). Reading and writing with a public purpose: Fostering middle school students' academic and critical community literacies through debate. *Journal of Language and Literacy Education*, 12(1), 1-22.
- Mitchell, G. (1997, studeni 19-23). *Possibilities for argumentative agency in academic debate* [Izlaganje]. Annual Meeting of the National Communication Association, Chicago, Illinois, SAD. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED418455.pdf>
- Noonan, T. (2011). *Debating for success: Academic achievement, self-efficacy, civic empowerment and the Milwaukee Debate League*. [Doktorski rad, Marquette University]. e-Publications@Marquette, http://epublications.marquette.edu/dissertations_mu/164

- Odluka NN 10/2019. *Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Ministarstvo obrazovanja. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika*. Naklada slap.
- Rogers, J. E., Freeman, N. P. M. Rennels, A. R. (2017). where are they now(?): Two decades of longitudinal outcome assessment data linking positive student, graduate student, career and life trajectory decisions to participation in intercollegiate competitive debate. *National Forensic Journal*, 35(1), 10-23.
- Sheeran, P. i Webb, T. L. (2016). The intention–behavior gap. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(9), 503–518.
- Shulman, H. C. i Levine, T. R. (2012). Exploring social norms as a group-level phenomenon: Do political participation norms exist and influence political participation on college campuses?. *Journal of Communication*, 62(3), 532–552.
- Snider, A. C. (2008). *The Code of the Debater*. International Debate Education Association.
- Spajić-Vrkaš, V. (2015). *(Ne)moć građanskog odgoja i obrazovanja objedinjeni izvještaj o učincima eksperimentalne provedbe kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja u 12 osnovnih i srednjih škola (2012./2013.)*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje u obrazovanju i Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2016/06/GOO_e_publikacija.pdf
- Spajić-Vrkaš, V. i Horvat, M. (2016). Participativna demokracija, učenje za aktivno građanstvo i školska kultura. U Kovačić, M. i Horvat, M. (Ur.). *Od podanika do građana: Razvoj građanske kompetencije mladih* (str. 31-50). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG.
- Střelec, L., Grochová, L. i Kolman, P. (2013). On power comparison of normality tests of error terms in regression models. U Simos, T., Psihoyios, G. i Tsitouras, C. (Ur.), *11th International Conference of Numerical Analysis and Applied Mathematics 2013 ICNAAM 2013* (1847). AIP Conference Proceedings. <http://dx.doi.org/10.1063/1.4825889>
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.
- Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović Štetić, V. i Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. IEP – Vern.

- Warner, E. i Brusckke, J. (2001, veljača 23-27). "Gone on debating:" *Competitive academic debate as a tool of empowerment for urban America* [Izlaganje]. Western States Communication Association Convention, Coeur d'Alene, Idaho, SAD.
- Williams, D. E., McGee B. R. i Worth D. S. (2001). University student perceptions of the efficacy of debate participation: An empirical investigation, *Argumentation and Advocacy*, 37(4), 198-209.
- Zorwick, L. W. i Wade, J. M. (2016). Enhancing civic education through the use of assigned advocacy, argumentation, and debate across the curriculum. *Communication Education*, 65(4), 434-444.
- Zwarenstejn, E. C. (2012). *High School policy debate as an enduring pathway to political education: Evaluating possibilities for political learning*. [Magistarski rad, Grand Valley State University]. ScholarWorks@GVSU, http://scholarworks.gvsu.edu/theses/35?utm_source=scholarworks.gvsu.edu%2Ftheses%2F35&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages

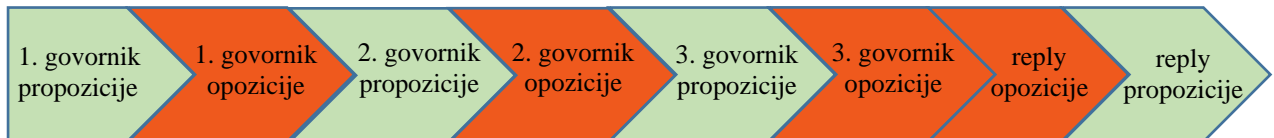
Prilog A (prilagođeno iz HDD, 2020)

Temeljne informacije o WS formatu

Debata je strukturirana rasprava u kojoj se debatira o određenoj tezi. Kako bi debata bila strukturirana postoje vrlo jasna pravila kako se debatira koje nazivamo debatni formati. Postoji velik broj formata: Karl Popper (KP), Karl Popper s planom (KPP), Lincoln Douglas (LD), British Parliamentary (BP), Verbattle itd. U Hrvatskim srednjim školama, kao i u većini drugih država, debatira se World Schools (WS) format.

U World Schools formatu debatiraju dvije ekipe, propozicija (afirmacija/vlada) i opozicija (negacija), od kojih svaka ima tri člana. Svaka strana iznosi četiri govora. Prva tri govora traju 8 minuta i nazivamo ih konstruktivnim govorima dok četvrti govor, tzv. *reply speech*, traje 4 minute te ga iznose prvi ili drugi govornik.

Debata teče sljedećim redoslijedom:

Za vrijeme trajanja konstruktivnih govora suparnička strana ima pravo pokušati postaviti pitanje osobi koja drži govor. Ta pitanja nazivamo *points of information* (POI). Suparnički govornici mogu pokušati postaviti pitanje tako da se ustanu i kažu: „point“ tijekom cijelog govora, osim prve i zadnje minute koje su zaštićene od pitanja. Osoba koja govori, pitanje može prihvatiti ili odbiti. Ako ga prihvati, osoba koja ga postavlja ima 15 sekundi da postavi pitanje. Svaki bi govornik trebao primiti najmanje jedan, a preporučljivo dva pitanja tijekom svog govora.

U debati o pobjedniku odlučuje sudac. Sudac također boduje svaki govor na temelju tri kategorije:

- stil: 0-40 bodova
- sadržaj: 0-40 bodova
- strategija: 0-20 bodova

Stil obuhvaća koliko je govornika lako pratiti, to jest koristi li i koliko dobro brzinu govora, intonaciju, pauze, gestikulaciju i slično. Sadržaj se odnosi na to koliko je kvalitetno, logično i dobro obrazložen materijal koji govornik iznosi. Na kraju, strategija označava prepoznaje li govornik koji dijelovi onog što iznosi su najvažniji za uspješno debatiranje i pobjedu. Primjerice, daje li najveću važnost i najviše vremena onom dijelu argumentacije o kojoj ovisi hoće li dobiti ili izgubiti debatu.

Iako je po gore navedenom bodovanju moguće ostvariti od 0 do 100 bodova, format propisuje kako debatant može dobiti minimalno 60, a maksimalno 80 bodova. Bodovi za *reply* govor su polovični od onih za konstruktivne govore, stoga govornik može ostvariti između 30 i 40 bodova.

Dijelovi slučaja i uloge govornika

Kao što je rečeno, tijekom debate raspravlja se o tezi. Teza je izjavna rečenica koja određuje o čemu će se u debati raspravljati. Propozicija se zalaže za njenu istinitost i provođenje, dok je opozicija pokušava negirati. Sve teze u formatu WS započinju riječima ili sadrže riječi „Ovaj

dom“ (skraćeno „OD“). Razlog tome jest što format proizlazi iz rasprava u Britanskom parlamentu koji ima domove. Svaka strana doma, to jest različite stranke, zalažu se za suprotne ideje u parlamentarnoj raspravi nastojeći nagovoriti cijeli dom da prihvati njihovo stajalište. Jednako tako, u debati propozicija i opozicija pokušavaju pridobiti glas suca na svoju stranu. Svaka ekipa prije debate mora pripremiti slučaj (*eng. case*) za tezu koja se debatira. Slučaj predstavlja ukupnu argumentaciju jedne strane u debati.

Svaki govornik po formatu mora oblikovati govor prema relativno čvrstim pravilima. Dijelove govora ćemo objasniti na primjeru teze “*OD bi dozvolio privatno posjedovanje vatrenog oružja*”. Većina dijelova govora i slučaja bit će objašnjena kroz objašnjenje uloge prvog govornika propozicije, no oni se ponavljaju u drugim govorima kao što je vidljivo u dolje priloženoj tablici govora.

Prvi govornik propozicije (A1)

Dijelovi govora prvog propozicijskog govornika:

1. Uvod

Govornik u uvodu za početak mora zainteresirati suca i publiku za sadržaj o kojem će pričati. To može tako da govor otvori nečim zanimljivim, neočekivanim ili bilo čime drugim što mu pomaže da zadobije pažnju. Primjerice statistikom, anegdotom, retrospektivom ili perspektivom nekih događaja, humorom itd.

Npr. „Jeste li znali da je u državama gdje je oružje legalno čak deset puta manje pljački privatnog vlasništva. Zamislite koliko bi manje zločina bilo da je nošenje oružja svugdje legalno!“

Nakon što je zadobio pažnju govornik mora napraviti tzv. *case division*, to jest najaviti što će on napraviti u svom govoru te koje će argumente iznijeti on i drugi govornik njegove strane.

Npr. „Ono što ću ja danas napraviti u svom govoru je objasniti vam naš plan za legalizaciju oružja i iznijeti naša dva argumenta: prvi kojim objašnjavamo da će legalizacija oružja povećati mogućnost da se ljudi obrane u slučaju napada i drugi kojim objašnjavamo da će legalizacija oružja smanjiti broj zločina. Nakon toga će moj drugi govornik unijeti treći argument o lovcima.“

Osim u *case divisionu*, potrebno je da govornik stalno podsjeća suca na kojem je dijelu u iznošenju svog govora. Primjerice, mora najaviti da prelazi s jednog argumenta na drugi, s jednog pobijanja ili obrane na drugu ili pak s jednog sukoba na drugi. To u debati nazivamo *sign posting*.

2. Definicije

U svakoj debatnoj tezi postoje pojmovi koji su nepoznati ili nejasni i koje je zato potrebno definirati. To činimo tako da u rječniku nađemo definiciju tog pojma ili ga opišemo vlastitim riječima. Obično je korisno dodati primjer da bismo dodatno objasnili o čemu se radi.

Npr. „Vatreno oružje podrazumijeva svaki uređaj koji ispaljuje projektele pri velikim brzinama. Na primjer, to su pištolji i lovačke puške.“

3. Okvir debate

Okvir debate odnosi se na način na koji se strana u debati pozicionira unutar teze, to jest što smatra da su ključna pitanja s obzirom na kontekst teze. Obično započinje sa *statusom quo*. *Status quo* je latinska sintagma koja označava trenutno stanje, dakle govornik prvo opisuje događaje u svijetu koji su relevantni za tezu. Informacije koje se iznose moraju biti istinite, ali može odabrati iznositi samo informacije koje pridonose argumentaciji njegove strane. Nakon takve karakterizacije trenutnog stanja, govornik izvlači zaključke o tome zašto je važno ili hitno da se teza afirmira te što je njegova strana dužna dokazati da bi dobila debatu, to jest koji je njihov teret dokaza.

Npr. „U zadnjih 20 godina stope zločina su iznimno narasle. Država i policija više nisu u stanju osigurati ljudima sigurnost. U ovom kontekstu ljudi su svakodnevno nemoćni pred zločincima. Iz tog razloga ono što vam afirmacijska strana danas treba dokazati je da je legalizacija oružja najbolji način da osiguramo ljudima veću sigurnost.“

4. Plan

Razlikujemo planske i vrijednosne teze. Planske teze su u većoj mjeri usmjerene na način implementacije neke politike dok su vrijednosne teze orijentirane na legitimnost politike koju uvodimo. U planskim tezama, dakle, trebamo uvesti plan koji će razjasniti kako će se provoditi politika za što se zalažemo na afirmacijskoj strani. Prvo moramo definirati uzrok problema i problem koji rješavamo provođenjem teze. Oni moraju biti takvi da plan rješava i problem i njegov uzrok jer ako uzrok nije riješen problem će se samo pojaviti u nekom drugom obliku. Poslije toga određujemo agenta, to jest osobu ili instituciju koja će provoditi plan te mehanizam, to jest kako će se plan točno provoditi.

Npr. „Problem u današnjoj tezi jest velik broj zločina u *statusu quo* koji je uzrokovan time što se zločinci ne boje napadati ljude jer znaju da se oni nemaju čime obraniti. Mi smatramo da ćemo to riješiti legalizacijom oružja. Dakako, oružje ne bismo dali svima, već bi posebna agencija dala dozvolu samo ljudima koji nemaju dosje, prošli su zdravstveni pregled i školu za korištenje oružja.“

Ukoliko se radi o vrijednosnoj tezi, ponekad isto uvodimo kratki plan koji razjašnjava nejasnoće koje postoje u tezi. Njegova uloga, za razliku od plana u planskim tezama nije detaljno objasniti odvijanje i implementaciju neke politike već iz debate isključiti ekstremne slučajeve i nepotrebne rasprave. Primjerice, u tezi o opravdanosti eutanazije vjerojatno bismo rekli da eutanaziju mora obavljati liječnik, kako bismo isključili nepotrebnu raspravu o nehumanim metodama eutanazije. Na taj način u vrijednosnim tezama osiguravamo debatu o onome što je zaista ključno pitanje, a to je legitimnost i moralnost onoga što teza predlaže, a ne manje praktikalije i iznimni ili ekstremni slučajevi. Kao što je vidljivo iz pojašnjenja, plan u vrijednosnim tezama je više dio okvira debate nego zasebni dio govora.

5. Argument

Argument je razlog zbog kojeg bi tezu trebalo afirmirati ili negirati. Odgovara na pitanje zašto. Prvi i drugi govornik moraju uvesti najmanje jedan argument dok za trećeg govornika nije preporučljivo unošenje novih argumenata. Uobičajeno je da prvi govornik uvede dva argumenta, a drugi govornik jedan argument. Argument se sastoji od četiri dijela:

1. Tvrdnja - objašnjenje zašto bi tezu trebalo afirmirati/negirati u jednoj rečenici	„OD bi legalizirao posjedovanje vatrenog oružja jer će to dovesti do smanjenja broja zločina.“
2. Objašnjenje - moramo objasniti logiku iza tvrdnje argumenta tako što odgovorimo na dva pitanja: • zašto/kako? • zašto je to važno?	„Zločinci su skloniji napasti ljude kad znaju da se ljudi neće moći obraniti od njihovog napada. Kad bi ljudi smjeli posjedovati oružje kriminalce bi bilo više strah napasti ljude jer bi im oni mogli uzvratiti. Ovo je vrlo važno jer tako povećavamo sigurnost ljudi. Kad ljudi nisu sigurni ne mogu voditi svoj život normalno jer stalno osjećaju strah da će ih netko napasti. To ih sprječava da idu u neke dijelove grada, izlaze poslije mraka i slično. Ukratko stalno se ograničavaju.“
3. Primjer - dajemo statistiku, analogiju, anegdodu i sl. koja potkrepljuje ono što smo rekli u objašnjenju	„Nakon legalizacije oružja u nekim zemljama broj zločina se smanjio za 30%.“
4. Poveznica (link) - ponovimo zaključak svog argumenta	„OD bi legalizirao posjedovanje vatrenog oružja jer će to dovesti do smanjenja broja zločina i tako sigurnije okoline za ljude.“

6. Zaključak

Na kraju govora potrebno je sumirati najvažnije što je u govoru rečeno.

Npr. „U svom govoru sam vam objasnio plan za legalizaciju oružja te sam iznio svoja dva argumenta kojima sam objasnio da će biti manje zločina te kako će se ljudi moći braniti.“

Prvi govornik opozicije (N1)

Uloga prvog govornika opozicije je prvenstveno započeti pobijanje slučaja propozicije. To radi tako da prati strukturu prvog govornika. Započinje od definicija koje ne pobija osim ako su u potpunosti netočne. Može uvesti vlastiti okvir debate koji baca drugačije svjetlo na to što su ključna događanja i samim time ključna pitanja debate. Nastavlja s pobijanjem plana (ako ga propozicija ima) i zatim argumentacije. Nakon pobijanja prvi govornik opozicije unosi svoje argumente. Vrlo često argumentacija opozicije je u direktnom sukobu s argumentacijom propozicije. U tom slučaju može pobijati tako da iznosi svoj argument. Na primjer, kad bi opozicija u tezi o oružju imala argument da posjedovanje oružja povećava broj zločina mogla bi s njime automatski pobiti argument propozicije. Ukoliko govornik pobija iznošenjem vlastita argumenta, poželjno je da i u zaključku argumenta navede koje je dijelove propozicijskog slučaja njime pobio, to jest radi *sign posting*.

Drugi govornik propozicije i opozicije (A2 i N2)

Drugi govornici u svojim govorima brane svoju argumentaciju od pobijanja druge strane i nastavljaju pobijanja koja su započeli prijašnji govornici. Nakon toga obavezno unose argument.

Treći govornici propozicije i opozicije (A3 i N3)

Struktura trećih govornika se sastoji od sukoba, obično dva do pet njih. Sukobi su glavna pitanja oko kojih su se dvije strane sporile u debati. Uloga trećeg govornika je uvjeriti suca da je njihova strana dobila svaki od sukoba tako da uspoređuje što je rečeno s obje strane i zaključuje zašto je njegova strana bolje dokazala da je ono što govore vjerojatnije, važnije i legitimnije te nadograđujući pobijanja i obrane svojih prijašnjih govornika. Treći govornik ima pravo dodavati nove analize i primjere kojima pobija drugu stranu ili ojačava svoj slučaj. Novi sadržaj koji govornik uvodi idealno treba biti dodavanje dodatnih implikacija nekih argumenata, povezivanje argumenata na novi način, dodatno ilustriranje analiza koje već postoje u debati i slično. Dakle, nove analize i primjeri su dozvoljeni dok god su konzistentni s onime što je prije rečeno u debati i dok god su povezani s već rečenim u dovoljnoj mjeri da je druga strana mogla očekivati da će se te analize pojaviti.

Reply govor propozicije i opozicije

Ne postoji jedinstveni način kako napraviti *reply* govor već svaki govornik nalazi način koji odgovara njemu kao govorniku ili način koji najbolje odgovara tezi i debati. Najčešće *reply* govor izgleda kao pristran pregled glavnih sukoba, to jest kao presuda u korist jedne od strana. Drugi najčešći način gradnje *reply* govora je usporedba svijeta propozicije i opozicije kroz oči nekoga tko bi živio u njemu. U takvom načinu držanja *reply* govora govornik se odmiče od analitičke debate i ponekad malo apstraktnih argumenata te probava ilustrirati posljedice debate za stvarnu osobu. Neovisno o načinu na koji govornik drži ovaj govor važno je naglasiti da on ne smije imati niti jednu novu analizu ili primjer.

Pregled uloga govornika za konstruktivne govore:

A1	N1	A2	N2	A3	N3
UVOD - uvodne rečenice - case division	UVOD - uvodne rečenice - case division	UVOD - uvodne rečenice - case division	UVOD - uvodne rečenice - case division	UVOD - uvodne rečenice - case division	UVOD - uvodne rečenice - case division
DEFINICIJE	PRIHVAĆANJE DEFINICIJA				
OKVIR PRPOOZICIJE	OKVIR OPOZICIJE	OBRANA	POBIJANJE	1. SUKOB	1. SUKOB
PLAN - uzrok problema - problem - agent - mehanizam	POBIJANJE	OBRANA	POBIJANJE	2. SUKOB	2. SUKOB
1. ARGUMENT	POBIJANJE	OBRANA	POBIJANJE	3. SUKOB	3. SUKOB
2. ARGUMENT	POBIJANJE	OBRANA	POBIJANJE		
	1. ARGUMENT	POBIJANJE	OBRANA	4. SUKOB	4. SUKOB
	2. ARGUMENT	POBIJANJE	OBRANA		
		3. ARGUMENT	POBIJANJE	5. SUKOB	5. SUKOB
			3. ARGUMENT		
ZAKLJUČAK	ZAKLJUČAK	ZAKLJUČAK	ZAKLJUČAK	ZAKLJUČAK	ZAKLJUČAK

Prilog B

Prikaz postotka pojedinih odgovora na *Testu političkog znanja* ($N = 175$). Podebljano su označeni točni odgovori.

1. Kojim pojmom označavamo pravo vlasti da donosi odluke jer je izabrana prema opće prihvaćenim normama?

Odgovori	Postotak odgovora
legitimitet	54,9
autoritet	14,9
legalnost	14,3
mandat	16,0

2. Kako nazivamo oblik vlasti u kojem jedna osoba ili skupina samovoljno vlada ne vodeći računa o građanskim pravima drugih?

Odgovori	Postotak odgovora
diktatura	63,4
aristokracija	5,7
demokracija	1,1
totalitarizam	29,7

3. Koja od sljedećih organizacija ne pripada sferi civilnog društva?

Odgovori	Postotak odgovora
centri za socijalnu skrb	28,0
humanitarne organizacije	6,9
organizacije za zaštitu ljudskih prava	7,4
folklorna društva	57,7

4. Što su organizacije civilnog društva?

Odgovori	Postotak odgovora
organizacije koje dobrovoljno osnivaju zainteresirani građani	54,9
organizacije koje osnivaju jedinice lokalne samouprave	23,4
organizacije koje ne financira država	19,4
organizacije koje rade protiv Vlade	2,3

5. Tko čini političku opoziciju?

Odgovori	Postotak odgovora
stranke koje nisu dio vladajuće većine u parlamentu	74,3
stranke i skupine koje se bore protiv državnih interesa	13,7
stranke koje imaju svoje predstavnike u vladi	10,9
organizacije civilnog društva	1,1

6. Što od sljedećeg NIJE glavna osobina demokratskog poretka?

Odgovori	Postotak odgovora
vlast provodi uspješnu ekonomsku politiku	77,1
građani i mediji mogu slobodno kritizirati vlast	9,7
vlast je izabrana na slobodnim višestranačkim izborima	2,3
podjela vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudsku	10,9

7. Koja od sljedećih vrsta stranaka se zalaže za minimalnu intervenciju države u ekonomske aktivnosti?

Odgovori	Postotak odgovora
liberalne	40,0
socijaldemokratske	29,1
demokršćanske	13,7
zelene	17,1

8. Koja od sljedećih vrsta stranaka prihvaća određena ograničenja osobnih sloboda građana zbog zaštite morala i tradicionalnih vrijednosti?

Odgovori	Postotak odgovora
demokršćanske	78,3
socijaldemokratske	10,3
zelene	1,1
liberalne	10,3

9. Što je Ustav?

Odgovori	Postotak odgovora
temeljni pravno-politički akt države	80,0
akt koji sažima najvažnije zakone	15,4
pravilnik o radu Ustavnog suda	1,7
akt kojim predsjednik države donosi svoj program rada	2,9

10. Politički sustav u Republici Hrvatskoj je?

Odgovori	Postotak odgovora
parlamentarni	69,1
predsjednički	22,3
polupredsjednički	5,7
županijski	2,9

11. Tko je vrhovni zapovjednik/ica oružanih snaga Republike Hrvatske?

Odgovori	Postotak odgovora
predsjednik/ca države	58,9
general/ica	8,6
predsjednik/ca Vlade	7,4
ministar/ica obrane	25,1

12. Kako se biraju ministri/ice u Vladi?

Odgovori	Postotak odgovora
predsjednik/ica vlade ih predlaže Saboru koji im izglasava povjerenje	45,7
predsjednik/ica države i predsjednik/ica vlade ih zajednički imenuju	7,4
Sabor ih imenuje prema prijedlogu klubova zastupnika	26,9
građani ih biraju putem općih izbora	20,0

13. Koje godine su održani prvi višestranački izbori u Republici Hrvatskoj?

Odgovori	Postotak odgovora
1990.	40,6
1989.	11,4
1992.	38,9
2000.	9,1

14. Kako se zove sadašnji predsjednik/ica Vlade Republike Hrvatske?

Odgovori	Postotak odgovora
Andrej Plenković	33,7
Gordan Jandroković	1,7
Kolinda Grabar Kitarović	1,6
Zoran Milanović	64,0

15. Koja dva aktera jedina mogu promijeniti Ustav Republike Hrvatske?

Odgovori	Postotak odgovora
Sabor i građani na referendumu	33,1
Vlada i Ustavni sud	44,0
Vlada i građani na referendumu	10,9
predsjednik i Sabor	12,0

16. Koja stranka ili koalicija stranaka trenutno obnaša izvršnu vlast u RH?

Odgovori	Postotak odgovora
HDZ, manjinski zastupnici, HNS, Reformisti	24,0
HDZ	49,7
HDZ, Domovinski pokret	6,9
HDZ, Most, manjinski zastupnici	19,4

17. U kakvom je odnosu Hrvatska prema NATO savezu?

Odgovori	Postotak odgovora
Hrvatska je članica NATO saveza od 2009. godine	58,9
Hrvatska je članica NATO saveza od 2013. kad je ušla u Europsku uniju	18,3
Hrvatska je članica NATO saveza od 1999. godine	20,0
Hrvatska nije članica NATO saveza jer su to građani odbili na referendumu	2,9

18. U kojoj od navedenih skupina država su sve tri države članice EU?

Odgovori	Postotak odgovora
Irska, Nizozemska, Švedska	53,1
Island, Nizozemska i Švedska	18,3
Irska, Norveška i Švedska	13,1
Irska, Nizozemska i Švicarska	15,4

19. Kako se naziva većina potrebna za promjenu Hrvatskog Ustava kad o njoj glasa Hrvatski Sabor?

Odgovori	Postotak odgovora
kvalificirana većina	16,6
jednostavna većina	4,6
kvorum	26,9
apsolutna većina	52,0

20. Koja institucija donosi odluke o monetarnoj politici?

Odgovori	Postotak odgovora
Hrvatska narodna banka	16,0
Ministarstvo financija	41,1
Sabor	23,4
Međunarodni monetarni fond	19,4

21. Kojim pojmom označavamo da je vlast najviši autoritet na svom teritoriju?

Odgovori	Postotak odgovora
suverenitet	51,4
samoopredjeljenje	5,7
legitimitet	12,6
politička moć	30,3

22. Koja od navedenih članica Europske unije također pripada državama Eurozone?

Odgovori	Postotak odgovora
Finska	34,9
Mađarska	25,1
Češka	21,7
Švedska	18,3

23. Koja je od sljedećih regija ili država 2014. provela referendum o osamostaljenju?

Odgovori	Postotak odgovora
Škotska	31,4
Baskija	10,9
Katalonija	53,1
Valonija	4,6

24. Kako se zove čelnik/ca Europske komisije?

Odgovori	Postotak odgovora
Ursula von der Leyen	65,1
Martin Schulz	18,3
António Guterres	13,1
Kofi Annan	3,4

25. Politički sustav u Sjedinjenim Američkim Državama je?

Odgovori	Postotak odgovora
predsjednički	57,1
polupredsjednički	11,4
parlamentarni	13,1
elektorski	18,3

26. U Ujedinjenom Kraljevstvu trenutno je na vlasti?

Odgovori	Postotak odgovora
Conservative Party	41,1
Labour Party	13,1
Liberal Party	21,7
UKIP	24,0

27. Zadnja imenovana sutkinja Vrhovnog suda u SAD-u zove se?

Odgovori	Postotak odgovora
Amy Coney Barrett	52,6
Ruth Bader Ginsburg	14,3
Alexandria Ocasio-Cortez	16,6
Nancy Pelosi	16,6

28. Koja država nije dio Višegradske skupine?

Odgovori	Postotak odgovora
Austrija	37,7
Slovačka	20,6
Poljska	29,1
Mađarska	12,6

29. Koja od navedenih država je teokratska?

Odgovori	Postotak odgovora
Iran	34,3
Sjeverna Korea	18,9
UAE	32,0
Tajland	14,9

30. Kako se zove plan Kineske vlade da radi infrastrukturne projekte u svijetu?

Odgovori	Postotak odgovora
Belt and Road Initiative	34,3
Marco Polo Initiative	16,6
ASEAN Initiative	31,4
BRICS Initiative	17,7

Prilog C

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za *Bavljenje debatom, Test političkog znanja, Upitnik identifikacije s grupom debatanata, Skalu namjere politička participacije, Razreda i Dobi.*

	1	2	3	4	5	6
1 Bavljenje debatom	-					
2 Test političkog znanja	.431**	-				
3 Upitnik identifikacije s grupom debatanata	.300**	.155*	-			
4 Skala namjere političke participacije	.181*	.244**	.357**	-		
5 Razred	.606**	.348**	.068	.073	-	
6 Dob	.554**	.274**	.101	.096	.916**	-

Legenda: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Prikaz rezultata medijacijske regresijske analize uz parcijalizaciju Razreda iz modela (N = 172)

	b (β)	Bootstrap 95% CI	R	R^2	F	df	p
Efekt Bavljenja debatom na medijatore							
<i>Političko znanje</i>	.170 (.351)	[0.087-0.252]*	.439	.193	20.22	2/169	<.01
<i>Razred</i>	.617 (.127)	[-0.217-1.451]					
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.029 (.405)	[0.017-0.043]*	.330	.109	10.31	2/169	<.01
<i>Razred</i>	-.131 (-.176)	[0.056-(-0.265)]					
Direktni efekt medijatora na Političku participaciju							
<i>Političko znanje</i>	.025 (.198)	[0.005-0.045]*					
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.264 (.320)	[0.142-0.387]*					
<i>Razred</i>	-.025 (-.04)	[-0.134-0.852]					
Totalni efekt Bavljenja debatom na Političku participaciju							
	.012(.199)	[0.005-0.021]*	.405	.164	8.17	4/167	<.01
Direktni efekt Bavljenja debatom na Političku participaciju							
	.002	[-0.01-0.01]					
Totalni indirektni efekt Bavljenja debatom na Političku participaciju							
<i>Političko znanje</i>	.004 (.070)	[0.000-0.001]*					
<i>Identifikacija s grupom debatanata</i>	.008 (.130)	[0.003-0.015]*					

Legenda: b – nestandardizirani regresijski koeficijent, β – standardizirani regresijski koeficijent, Bootstrap 95% CI – nestandardizirane vrijednosti intervala pouzdanosti dobivenih *bootstrap* metodom uz 95% sigurnosti, R – koeficijent multiple korelacije, R^2 – koeficijent determinacije, F – F omjer, df – stupnjevi slobode, p – značajnost

Napomene: ukoliko Bootstrap 95% CI interval ne obuhvaća nulu možemo reći da je koeficijent značajan uz 95% sigurnosti (takvi intervali označeni su s *)